

Nogle Yttringer om Aristokratie og Adelsstand,
Grund-Adel og Fødselsadel, i begge nærværende
Stilling og Forhold til Staten.*)

af

C. Molbech.

„Wir sagen, es muß Aristokratie seyn; ja, es muß eine ganze
Stufenfolge von Aristokraten geben; aber wir sagen hinzu;
heut besteht in Deutschland keine haltbare; aus der, die sich so nennt, ist
die Lebenskraft entwichen.“

B. G. Niebuhr.

I hvilket Lys man endog vil see Tidens Vand og hele Skif-
telse, saa vil det ikke undgaac et nogenlunde klart Indblik i
samme, at det nittende Aarhundrede fra Slutningen af det
foregaaende har modtaget Grundspiren og Elementet til sin
Charakter; ligesom at dennes Hovedtræk ere Medbrydelse og

*) Denne Afhandling trænger, ligesaa meget ved sin rhapsodiske Form
som ved sit fragmentariske Indhold, til at anbefales velvillige Læsere,
der ei gjøre Fordring paa meer, end man denne Gang og paa dette
Sted har villet give. I øvrigt — naar Villighed vel overhovedet un-
derstøtter den Sætning: at, i Betragtningen af det, som et skriftligt
Arbejde præsterer, er det langt fioldnere „hvad“ og „hvormeget“,
end „hvorkedes“, der kan blive Spørgsmaal om for Kritikens Dom
— saa kan Forfatteren derfor ogsaa ligesaa lidt undbrage sig denne
Dom i sidstnævnte Tilfælde, som han vil det. Tværtimod er det
snarere hans Formaal, at fremkalde Discussion over en af Tidens
vansteligste politiske Gaader, end selv at løse den. Som en Folge
heraf, vil man i disse Blade mere finde Bink og historiske Antydning-
er, end ubførte Undersøgelser. En saadan vilde blot over et eneste
Punkt — Grundadelens Forhold til Jordbruget og Landbostanden —
udfordre et eget Skrift.

Omvæltning af det længe Bestaaende, og en herpaa grundet, med forbausende Hurtighed og Kraft fremskridende Udvikling af nye Former — bedre og flettere, ædlere og ringere. Denne Udvikling, for saavidt den virkelig er fremskridende, eller vorende og stigende i uomtvisteligt indvortes Værd, i Berigelse af Menneskeslægten's uforgængelige indvortes Giendom, fremtræder uden Tvivl stærkest og klarest, med afgjort Betydning og Fortrinlighed, i den almene-aandelige Retning, i Videnskabs Rige, i Kundskabsstoffets og Erfaringens tifold og hundredfold forøgede Mængde. En anden, uendelig vigtig Hovedretning af hui Udvikling er den politiske, Statsformens og Borgerfamfundets, med dets's Elementer, Bestanddele og virkende Kræfter. Det er indenfor denne Retnings Grændser vi her ville forsøge at bevæge os — nærmest i de ovenfor angivne Forhold. Men ligesom vi betragte det som hævet over al Tvivl, at paa den forstnævnte Bane, Videns og Videnskabs, aandelig Erfaring og aandelig Klarheds Udviklingsbane, er Menneskeheden's Fremskriden positiv og absolut: saaledes ville vi strax bekiende os til den Mening, at i de politiske, statsborgerlige og statsretlige Omvæltninger, hvis engang truende skrankeløse Vilkaarlighed og Almindelighed dog allerede tidligt mødte Erfaringens, den sundigere Betragtning og den modnere Klogskab's Modkraft, ere Resultaterne hidtil mindre afgjorte, den afgjorte Binding mere tvivlsom. — Ved at udtale denne Mening komme vi vel paa en Maade i Modsetning til et talrigt, og man kan fra en vis Side sige, et herskende Parti; et Parti, der oftest har Tidens Stemning for sig, fordi enhver Tidsalder helst horer sin Lovtale; og hvis Grundsætninger man pleier at fremstille som Udtrykket af den usynlige Magt, der benævnes ved den offentlige Mening. Imidlertid kan man i dette og flere Tilfælde sige: at der, hvor det kommer an paa Undersøgelse og Beviser, taler det

just ikke for disses Styrke, naar man idelig maa tage sin Tilflugt til en udbortes Auctoritet, der undertiden endog kun, meer eller mindre, er en selvskabt Fiction. Men selv i de Tilfælde, hvor den offentlige Menings Tilværelse og selvstændige Virken er fuldkommen afgjort, er den dog ikke altid een og usoranderlig, saaledes som Fornuftens Grundsandheder. Allerede i een eller to Generationer har man oplevet saa store og betydelige Forvandlinger af den offentlige Menings Skikkelse, at Troen paa dens almindelige og evige Gyldighed nødvendigen maatte lide noget Skaar. Men det ligger ogsaa allermindst i Tidens Aand, at nogensomhelst Mening, var det endog den offentlige, eller den i Tallet overveiende Mængdes, skulde kunne tillægges en udelukkende, despotisk Magt eller Auctoritet. Despotismens Tid er for længe siden forbi — hvis den overhovedet kan siges, nogensinde virkelig at have været i Europa; og ligesaa lidt som det conservative Parti tør vente at vinde en saadan Magt tilbage, ligesaa lidt vil en i Grundsætninger og Aftvinger despotisk Radicalisme kunne vente sig varig Fremgang, hvor ogsaa den vilde underkue Aandens og Fornuftens Frihed.

Men — gives der i Meningsens Rige ingen væsentlig Evighed, saa gives den ligesaa lidt i de historiske Phænomener og Skikkelser. Den factiske Omkiftning, det forudm Bestaaendes Undergang, de politiske Elementers og Formers Forvandling til andre, ere ikke Gienstand for Tvivl og Uvisshed. Hvad der har været — det vide vi, er ikke mere; at ville kalde det tilbage, er forgiøves. Dog maae vi heller ikke glemme, at ligesaa lidt som i den historiske Verden Noget opslaaer og bliver til i et Dieblis, eller uden foregaaende Udviklingsgrund, saaledes for-gaaer heller ikke Noget uden Præg, uden Virkning og Følger. Alt Bestaaende har sin Gyldighed og sin Ret; det kæmper for sin Tilværelse, og jo stærkere dets Livsprincip er, desto længere modstaaer det Tidens Forvandlingskraft. Denne har, som vi,

der endnu have oplevet det, bedst kunne vidne om, i et halvt Aarhundrede yttret sig med en i Historien mageløs Virkning og Hurtighed paa Omskabelsen af det europæiske Liv i alle dets Hovedretninger — jeg siger Omskabelse; skiondt dette Udtryk i visse Forhold kan synes for stærkt, og ikke i den Grad og Udstrækning anvendeligt paa det 19de Aarhundredes omdannede Skikkelse, som det kan passe paa Overgangen fra den antike Verden til den moderne i Europa. Ere endog Statsformer, Videnskaber, Sæder, Tænkemaade ikke mere de samme — saa er der dog en vis uforanderlig Kjerne hos hvert udviklet Folk især; Nationaliteten lader sig gienkende efter Aarhundreders Forløb. — I det vi holde fast ved denne almindelige historiske Bemærkning, maae vi tillige erindre, at her ikke blot kan være Tale om en udvortes politisk og social Forvandling, hvor det Nyes mægtige Indflydelse endnu ei er fuldkommen universel; men at Betragtningen ogsaa maa strække sig til mange Phænomener i Forvandlingen, som vedrøre Livets Organisme, og den indre Aand, der levende virker og rører sig hos vor Verdensdeels Nationer. Endelig maae vi heller ikke glemme, at da Europa modtog sin nyere Skikkelse, ved den gamle Tids Undergang, ved den christelige Verdens og de nye Statsformers Oprindelse: da udkrævedes der et Tidsrum af ikke faa Aar for at fuldføre den colossale Revolution. Endskiondt hele Livet nu maa forekomme os i høj Grad accelereret og Tilværelsen derved udvidet, beholder Tiden dog altid en Rettighed, som ikke ganske lader sig ophæve.

Saad Verdensaanden dengang opbyggede eller grundlagde, begyndte vor Tidsalders Revolution for omtrent et halvt Aarhundrede siden at nedbryde. I dens Fremgang viste det sig, hvormeget af dette der var modent til Fald; den har hidtil vel maattet lade endeel staae, som den enten ikke kunde overvinde, eller endnu ei kunde naae; men det er uafgjort, om de

ikke have Ret, der mene, at Revolutionen først er i Midten af sit Værk. Vilde vi derimod endog antage, at den i Statsforholdene, i den egentlige politiske Sphære, er naaet over sit Vendepunkt, og at vi der ikke længere have saa voldsomme Udbrud at befrygte, som de, der meer end een gang fra Frankriges Middelpunkt have meddeelt sig til Europas yderste Grændser: saa syder det dog endnu bestandigen i Tidsvulcanens Skød; dens Virkninger vedvare og føles uafbrudt i Menneskehedens hele aandelige Tilværelse. Det er ogsaa langt fra, at Statsret og Statsforfatninger allene ere Maal og Gienstand for disse Virkninger. Revolutionen var en universalthistorisk Epøke; dens Verdensrystelser have rammet den hele moralske og intellectuelle Sphære, tilligemed den politiske. I hine, som i denne, finder man urolig, gaaende Bevægelse, et vist Mishag med det Nærværende, endskiøndt det ubetinget prises, i Sammenligning med forbigangne Tider; en utilfreds, ubestemt Higen mod en Fremtid, hvis Viliede. — som man nuomstunder desuden fielden alvorligt fæster sig ved — man dog ikke tør udmale sig med ideale Farver, og for hvilken man i det Hele er og maa være temmelig ligegyldig, da Nutiden, i sin uhyre udvidede Tilværelse, har nok at giøre for ikke at overvældes af sig selv. — Endog den roligste Betragter, til hvilket System han i øvrigt hører, maa finde disse Træk udprægede i vor Tidsalders Charakter, og finde dem saameget stærkere, jo nærmere og mere umiddelbart en Nation har følt Virkningen af Revolutionens Jordstælv og Orkaner. Hvad have ikke disse, imedens de rensede det nittende Aarhundredes Atmosphære for mange tunge og kvalende Dunster, som fra ældre Tider endnu rugede over Europa, tillige borthvirket og bortrevet af disse Tiders mere nøjsomme, i Følelsen rigere, og derfor mindre trængende indvortes Tilfredshed og Stælfred!

Dette finder vel hyppig Modsigelse hos dem, som ikke i noget Forhold kunne tænke sig den nærværende Tid fattigere,

end en tidligere. Man prøve da i det mindste nøie, naar man ubetinget vil ophøie den Omvæltning i Idæernes Verden, og i Statsforhold, som har givet vor Tidsalder dens Charakter, hvormegret der vel er levnet flere af de meest udviklede, videnskabeligt oplyste europæiske Nationer af det, som hidtil, efter Martusfinders Vidnesbyrd, gaaet for Menneskets eneste, i Tiderne uforgængelige, af udvortes Skiebne og Omstiftelser uafhængige Siendom: den religiøse Tro. Revolutionens Fædreland var det forbeholdt at udføre, hvad den nyere Historie i 18 Aarhundreder ikke havde været Vidne til: al positiv Religions Fornægtelse og Kirkens Ophævelse; ikke blot ved tvivlende eller irreligiøse Individuers Være, men ved Statens Love og organiske Institutioner. Siger man: „at dette kun var en forbigaaende politisk Daarskab, som dens Ophavsmænd, i Fald ikke Guillotinen snart nok havde overbevist dem om, at republikanske Tyranners Magt pleier at have den korteste Varighed, selv bittert vilde have angret“; saa vide vi jo vel, at det franske Demokratie nok kunde opløse de Christnes kirkelige Samfund, men ikke afskaffe de Christnes Gud. Men hvo seer dog ikke, at hiin Daarskab kun var et udvortes Varsel og Symbol paa det, som Revolutionen fostrede og pleiede i sin ~~mægtigt fremstridende Udvikling af Nationens Stand?~~ — Da man igjen vilde restaurere en national Gudsdyrkelse, og da Keiserregjeringen vilde fornye den catholske Statskirke i Frankrige, viste der sig Forbud paa, hvad tidligere Aar og Begivenheder endnu tydeligere have lagt for Dagen: at man ikke kunde bringe Religionen tilbage med Kirkeskikkene; og at Revolutionen ikke allene havde fortæret Kirkegodsset, men ogsaa det religiøse Liv. Vil man herimod indvende: „at dette ikke blot var Revolutionens Værk; at den kun fuldendte Høsten; den modned kun hvad der i meer end et Aarhundrede vare giødet og fremvoret paa Irreligiositetens Ager i Frankrige;

og at selv i dette Land begynder man at blive sig den aandelige Tomhed bevidst, som det religiøse Clements Opløsning i Indifferentisme, den catholske Gudsdyrkelses Forvandling til halv politisk, halv social og theatralisk Kirkestif, have medført *): saa ville vi heller ei modsige dette, og gierne forlade Frankriges mere practisk-materielle Synskreds, for at stille os i den idealistisk-aandige, som tilhører Speculationens, den systematiske Tænknings egentlige Fædreland i den nyere Verden.

) Intet kan være mere utvilsomt, end at den franske Irreligiositet har sine Spirer i det 18de Aarhundreets tidligere Forhold; ja, at man maa gaae endnu længere tilbage i Historien, naar man vil finde dens Rodder. Det er ikke mindre vist, at da Revolutionen udbrød, var Catholicismen i Paris og i Nordfrankrige allerede saa livløs og kraftløs, at den egentlig endnu kun eksisterede ved og med Kongedømmet. Da dette sank, tabte Kirken og Religionen den eneste Støtte, de havde tilbage i Frankrige; ikke een af de republicanke geistlige Forsvarere, som de endnu havde fundet i Nationalforsamlingen for den 10de August (Gregoire, Maury, Sienes, ja selv Talleyrand, der endnu læste Messen paa Marsmarken d. 14. Juli 1790, og fl.) havde efter den Tid sin Stemme for Kirkens og Geistlighedens Rettigheder. Religion og Gudstjeneste bantystes af den nye Republik, det Helligste og Værdigste indviedes til Skændsel; en offentlig Afgudsdyrkelse satte man i Stedet for den forjægede christelige Cultus; og Frankriges Regenter, den parisiske Pøbel, med dens Coryphæer, gjorde herved blot et Factum af det, som længe havde været Mening. Noget saadant kunde ikke skee, uden at Religionens Aand allerede maatte være borte, da man jordebe Formens; men det havde heller ei kunnet blive til et Factum, uden en saa ugudelig og umenneskelig Revolution, som den franske. At Aanden hverken kom tilbage med Napoleon (der fornægte Kirken som et Slags høiere Politie-Institut, og satte sig selv i den franske Catholicismus) eller med Ludvig XVIII. og Bourbonerne, der „intet havde glemt, og intet lært“, er bekendt nok. Hvorledes det efter Julirevolutionen ser ud med Religion og Irreligiositet, hos Folket, i de høiere Stænder, hos Geistligheden, i den literaire Verden, hos Digtere og Romantikere, m. m., ligesom ogsaa med hele Kirkevæsenet i Frankrige: dette kunne vi bl. a. tilstrækkeligt og fuldstændigt lære af to omtrent samtidige Skrifter: „Über das kirchliche Leben in Frankreich“, von B. A. Pflanz. (Stuttgart 1836) og H. Reuchlin: „Das Christenthum in Frankreich, innerhalb und ausserhalb der Kirche“. (Hamb. 1837. 8.)

Der er det hos Folket og Mængden anderledes end i Frankrige; den, alle dybere Jagttagere stærkt paafaldende irreligiøse Tomhed, ſom Revolutionen har efterladt ſig i dette Land, og ſom man der hidtil i det 19de Aarhundrede forgieves har ſøgt at udfylde ved konſtige Midler — en ſaadan Tomhed møder os neppe nogenſteds i Tydſkland; den har endnu mindre berørt det høiere Norden. Der gives ogſaa i det mindſte to Nationer af gammel germaniſk Stamme (den engeliſke, og den ſvenſke), hvor Religion og Kirke hos Folket endnu udgøre en Genhed, og hvor de begge, uafhængige af Politikens og Induſtriens verdslige Tendenter, beſtaaer med levende Kraft. Jeg vil i Forbigaaende minde om, at begge diſe, i øvrigt ſaa høiſt forſkiellige Nationer, høre til dem, ſom ved Charakter og geographiſk Beliggenhed meſt have holdt ſig frie for fremmede Indflydelſer, eller diſſes indgribende og omdannende Virkning paa den nationale Individualitet.

Men ikke deſmindre møder os et andet, aandeligt Phænomen af høieſte Betydning i vor, af Revolutioner udviklede og udprægede Tidsalder, netop i det Land, hvorfra Kirkenſ Reformation er udgaaet; hvor Kiernen for den europæiſke Videnskabelighed og høiere Landſkultur har dannet ſig; og hvor ~~een af dens mægtige Hovedſtammer endnu ſtaaer i frodig Væxt.~~ I dette Land, den høiere Tænkningſ, den ideale Phiſopheringſ Føſterland for den nyere Verden, har en Revolution i Religionens og Idealitetens Sphære ikke allene bebudet ſig, men er for en ſtor Deel virkelig indtraadt, i og med vort Aarhundredes hele aandelige Liv og Tendenter, for ſaavidt de udgaae fra og bevæge ſig hos det tydſke Folk. Vel er dette Phænomen endnu ikke uden Modſtand og Strid i den intellectueller og videnskabelige Verden; men Stillingen er dog allerede nær ved at være denne, at hvad der tilforn var den herſkende Magt: religiøs Tro og poſitiv Chriſtendom, maae nu

for det meste nøies med at danne Oppositionen. En saa dybt i den europæiske Mennekeslægts hele Vandsliv indgribende Forandring kan ikke være uden Forbindelse med det 19de Aarhundredes Omvæltninger i politiske Forhold og i Statslivet; og dette er Aaledningen til at den her berøres.

Dog tale vi her, hvad Tyskland angaaer, egentlig hverken om den synlige og usynlige Kirke, eller om dens store populære Region, hvor den aandelige og videnskabelige Revolution endnu ikke har kunnet see den Sæd opvære, som tilhører den, og som den med rivende Fremgang udsaaer i Tænkningens og den videnskabelige Culturs Middelpunkt. Det er her vi ville blive staaende, for kun at nævne det ene, betydningsfulde, vi kunne dog umuligen sige glædelige, Factum: at det nittende Aarhundredes Philosophie og Poesie i Tyskland, giennem dets to mægtigste og genialeste Repræsentanter, — uden at disse vilde det, kunne vi tilføie — upaatvivlelig snarest have ført bort fra positivt Christendom og christelig Tro *).

*) For ikke at mistyde denne Yttring, maa man holde sig nøiagtigen til Udtrykkene. Navnligen om Goethe. Her er ikke sagt eller meent, at der i hans Poesie var nogen positivt antichristelig Tendens. Goethe var som Digter, eller for Poesien overhovedet, hvad Winkelmann var som Beskuer og som Tolk af den antike Konst. Christendommen var for den sidste et historisk Phænomen, der laae aldeles udenfor hans Synskreds — eller hvilket han vel endog betragtede som uskønt, som fiendtligt i dets Relation til den gamle Konstverden. Hvorledes Goethe saae Christendommen fra et høiere og idealt Standpunkt, kan bl. a. nedenfor læses med hans egne Ord. Men han taler der, mere som Tænkter, end som Digter. Christelig Religiositet kunde ikke finde sin Plads i hans Poesie — dette er et Factum. En, af den nyere Tids høieste Phænomen, af hiint „mægtige Væsen for sig“ uafhængig Digtelkonst, som Goethes var, kan ikke andet end bidrage, om endog ikke directe, til den ovenfor angivne Virkning. — I øvrigt var det mærkbart nok, og karakteristisk for Tidsaandens Historie i Tyskland, at netop den Digter i dette Land, der maaskee i sin Tid frembragte, næst Goethe, den største Virkning paa den tyske Nation i det 18de Aarhundrede, var en, Goethe^s saa modsat Land, som Klopstock.

Poesien kan det dog aldrig, i Følge sin Natur, med den Consequents og giennemgribende Hæelhed, som Speculationen. Endogsaa den pantheistiske Digter — hvis han ikke fattes Phantasjens Dybde — bliver stundom uvilkaarligen troende religiøs. Det er heller ikke uden Mærkværdighed, at selv den moderne Tids eneste antike Digter, som derfor tidt er bleven kaldet en Hedning — at Goethe selv, den mægtigste Genius, som Tydskland eier i hele Poesiens Verden — i sin indvortes Overbeviisning ikke hylkede den revolutionaire Philosophie *), der, i det den bygger Systemet paa Dialectikens Basis, ogsaa har fort til at lade det nedbryde Christendommens positive, dogmatiske Charakter. Denne har aldrig været forenet, og kan ikke blive det med en Lære, der ikke allene angriber, men tilintetgjør Troen og dens historiske Grundvold, for at bygge en ny Theologie og Religion paa den speculative Tænkings og den dialectiske Vittigheds Gnemærker.

At nedbryde for at construere, er det nyttende Nærhundredes Charakter. Hegels philosophiske Constructioner have vel ikke directe til Formaal, at nedbryde Religionen; men de have i det mindste fort til den mest afgjørende og radicale Nedbrydelse af Grændsfiellet imellem speculativ Dialectik og Troens Mystorium, med den factiske Christendom, og dennes levende Kilde, som rinder igiennem den hele nyere europæiske Menneskeheds historiske Tilværelse. At en Philosophie, der i Tænkens Constructioner vil omfatte, ikke blot de evige Ideer, men det evige Væsen selv, har kunnet føre til en saa

*) Om Schubert sagde han: „So wie Hegel, zieht auch er die christliche Religion in die Philosophie hinein, die doch nichts darin zu thun hat. Die christliche Religion ist ein mächtiges Wesen für sich, an die sich die gesunkene und leidende Menschheit von Zeit zu Zeit empor gearbeitet hat — sie ist über aller Philosophie erhaben, und bedarf von ihr keine Stütze.“ Eckermann Gespr. mit Goethe. II. 55.

ærlig og aaben Fremstilling af den christelige Troeslære, i Form af den moderne Tids Mythologie, og af denne Læres canoniske Kilder, i Form af episke og filosofierende Myther, saaledes som den Straußiske Kritik har opløst dem: kunne vi neppe finde andet, end fuldkommen consequent; og vi see tillige, at denne Kritik i sit Udvortes har antaget Præget af den tydske Grundighed, hvis polemiske Prøvelse alt i faa Aar har medført en heel, talrig Literatur. Imidlertid vide vi tillige, at den afgjør endnu intet. Saalænge den speculative Theologie bliver i Systemerne, og den Straußiske Kritik og Dogmatik i store, droie Bøger, ere begges Virkninger endnu kun begyndte. Træder denne Theologie engang ligesaa exoterisk frem, som den noget tidligere Rationalisme (og dens Gang maa jo blive, som dennes, fra Højskolens Cathedre til Seminarier, Prædikestolen og Landsbyskolen): da maa det først vise sig, om dens levende Kræfter kunne maale sig med den Religions Kraft, som hidtil ingen anden Lære har overvundet. Neppe troe vi dog, at en saa kold dialectisk og kritisk Forstandsøvelse vil kunne trænge saa vidt ind i Massen, som den ulige varmere Naturreligion, eller den milde, til Kærlighedslæren indskrænkede moralske Christendom. Imidlertid er det kun alt for vist, at der gives en udvortes fortærende Kraft i det dialectiske Princip, hvor det bliver det herskende i den religiøse Sphære. Dette har man, paa en anden Vei, seet i det 18de Aarhundredes Oplysningskole og dens rationale Atheisme. I det mindste have vi Grund nok til at beklage de Generationer af et Folk, hos hvilke den revolutionaire Religionsphilosophie, paa Dialektikens og Kritikens Overgangsvei, opnaaer den Grad af Udvikling, at Troens religiøse Element reent skulde borttorres. I dette Tilfælde vide vi jo, at der for Folkemassen kun bliver Tvivl og Tomhed tilbage; berøvet dens eneste overjordiske Livskilde, og henvist til Forstandsbegrebets

haarde Frugt, hvis Klærne den aldrig kan naae, har den da snart ingen anden Tilflugt, end den kolde Egoisme og de velbekendte og vidberømte „materielle Interesser.“

De Læsere, der, ikke uden al Anledning, maatte ville bemærke, at de foregaaende Ytringer ikke vedkomme Gienstanden, som deres Overskrift angiver, kan jeg dog ikke andet, end i Almindelighed modsigge. Der er en dyb Forbindelse, en giennemgribende Analogie imellem Aarhundredets religiøse og politiske Revolution. Den første har borttaget den atten hundrede Aar gamle Grundvold for den christelige Religionslære — eller vil saaledes undergrave og udhule den, at i Stedet for Kirkens gamle, synkende Bygning, kun Speculationens dristige Sommerstilling bliver tilbage. Den politiske Revolution har ikke mindre grundigt udhulet Statsbygningens Basis; og, ved dens bestandigt videre drevne Planering og Rivelling, gaaer den bl. a. ogsaa ud paa at udslette det Begreb om Standsforskjel, der er ligesaa gammelt som Staternes Organisme; og at ophæve Mueligheden af saadanne Organismers Varighed, ved at negte eller tilintetgjøre enhver bestaaende Tilværelses eller Besiddelses historiske Rettighed. — Revolutionen er ogsaa deri sig selv lig i alle de Retninger, hvor den kommer til Modenhed og Giennembrud, at den omsider bliver til Dilemmaet, i Stedet for at den i det Høieste skulde være Middelet. Ideen om Forandring, Omstyrtning, Omskabning, bemægtiger sig den hele Tænkemaade, og bliver, fra Overbeviisning og Grundsatning, til en herskende Lidenskab. Med dennes stigende Grader fordunkles den klare Forestilling om det Gode og Bedre, som man vil opnaae ved Forandring og Reform. Man vil tilfaldt kun det Nye; og det Gamle, den bestaaende Organisme, den eksisterende Realitet, bliver, uden Hensyn til Værd og Fordeel, en Gienstand for Utilfredshed, Angreb og Had, kun fordi

de have det Uheld at tilhøre en tidligere Alder. Kamp og Krig imod Fordom, Uret og Vold blive selv til Fordom og oprørende Voldsomhed; og det Helligste skaanes ikke, naar dets Natur og Indretning, for at forstaaes og agtes, kræver den Erkiendelse af Fortidens historiske Ret, af den lovgyldige Besiddelses Retmæssighed, uden hvilken Staten til ingen Tid kan betrygge nogen Borger den Rolighed, Sikkerhed og Velfærd, som er alle Statsindretningers høieste Formaal. Enhver Revolution er derfor en virkelig Sygdom, hvis Kriks, om den skal være velgørende, maa være forbigaaende; men som ved at blive kronisk, ikke allene fortærer Venner og Fiender uden Forskiel, men nedbryder sit eget Bærl og udrydder, med det Gamle, som man vilde reformere eller fornye, Reformens egne organiske Kræfter; indtil disse, opløste i Usmagt, gibe Plads for Misbrug, Tvang og Undertrykkelse, der mangengang ere noget langt værre, end det, hvorimod Revolutionen rettede sin nedbrydende Kraft.

Det ligger vldt udenfor mit Niemed, at betragte dens Charakter og Phænomener i Almindelighed. I at indskrænke mig til en enkelt, men vigtig Gienstand i den hele uhyre, uoverskuelige Cyklus af Virkninger, som Revolutionen har udøvet paa de europæiske Verdensforhold, vil jeg imidlertid kunne godtgjøre, at jeg vel er i Stand til at opfatte disse Virkningers Lysside; saavel som til at indsee, at det er en stor Deel af Menneskeslægtens uundgaaelige Lod, at maatte lide uforstyldt, og giennemgaae en fortærende Stærksild, hvis Udgang ligger skjult i en usødt Fremtid, naar det seer, at Tidens Genius fremkalder en Verdensombæltning som den, vi endnu ere langt fra at have giennemlevet eller overlevet.

Det er ikke allene Statsformerne, men ogsaa Statens Elementer, Revolutionen har rystet, eller forvandlet; saaledes Forholdet imellem Stænder og Folkeclasser. Disse

kiender man knap igjen i endeel Lande, naar man vil sammenligne Skikkelsen, hvori de nu fremtræde, med den, hvori de viste sig for 60 Aar siden. Behøve vi saaledes vel at sige dem, der have Øie for Historien og Tidsformerne, at naar vi nu tale om Adels og Aristokratie, da nævne vi et enten ophævet, eller mere undertrykt, end overmægtigt Standsforhold, i Stedet for det, hvilket endnu i det 18de Aarhundrede i adskillige europæiske Stater havde meget af den politiske Magt og Betydning tilbage, som det nu for største Deel har tabt, og egentlig kun bevaret i England.

Naar vi her nævne et undertrykt Standsforhold, kunne vi ikke undlade at tage Hensyn til, hvorledes disse oprindelige eller ældgamle Elementer i Staten ved den nye Tids, men særdeles ved det 18de og 19de Aarhundreders sociale og statsrettlige Omvæltninger, for en stor Deel have omstiftet deres tidligere Former. Tage vi først det Land til Exempel, hvorfra Revolutionen udgik, da havde man der, ligesom i de øvrige catholske Stater, det tredobbelte Standsforhold af Adels, Geistlighed og Borgerstand (le tiers état.) Revolutionen udslættede det af Statsretten; og den nærværende franske Constitution har vel Konge og Folk (Roi des François), men ingen Stænder. ~~Det aristokratiske Element repræsenteres ved et ikke arveligt Pairskammer, hvis Valg er afhængigt af Kongen; det demokratiske ved de af Nationen valgte Repræsentanter, eller de Deputeredes Kammer; kun det sidste er derfor egentlig selvstændigt; det første, en tilsyneladende Støtte for Kongemagten, savner dog den Guarantie baade for dets Eksistens, dets Rettigheder og dets uafhængige Stilling, som kun et Adelskammer med Virilstemmer kan eie.~~

Næsten i alle protestantiske Lande har Geistligheden efter Reformationen ophørt at gielde som politisk Stand; kun

Sverrige har i sin særegne og mærkværdige Constitution beholdt den, og tilføjet en fjerde Stand: Bondernes; i Stedet for at i Englands Forfatning de fire Stænder (for saavidt som de fremtræde i National-Repræsentationen) ere sammensmeltede til to (Lords og Commons). Vi kunne tænke os en anden Standsdeling, der egentlig i ethvert protestantisk Land med monarchisk Forfatning virkelig finder Sted hos Folket, om den endog ikke har dannet sig til constitutionel Form: nemlig Herrestand, Borgerstand, og Bondestand; og til en saadan Deling passer ogsaa det nu saa ofte forekommende Begreb om en Middelsstand, naar man vil tillægge dette politisk Betydning. Kun hvor den første og sidste af de nævnte Stænder gives, kan en egentlig Middelsstand finde Sted; thi dennes uafhængige Tilværelse (og en saadan er nødvendig for at give den selvstændig politisk Betydning) maa nærmest og egentlig være baseret paa borgerlig Næringsdrift (Handel og Industrie); ligesom Herrestandens paa arvelig Grundeiendom af større Udstrækning; den egentlige, selvstændige Bondestands paa det umiddelbare Agerbrug. At de to sidstnævnte Stænder, langt fra at staae i et af Naturen fiendtligt Forhold, i en vel organiseret Stat snarere udgjøre større og mindre Led af een og samme Kæde, hvilke gjensidigen maae tjene til at styrke og supplere hinanden: vil heraf være klart. Vi maae kun ikke tænke os Forholdet saaledes, som det ved Middeltalderens feudale og aristokratiske Misbrug var forvansket. Heller et behøve vi at gaae videre, end til vort eget Fædreland, for at overbevises om, at der endnu, og det selv under et absolut Monarkie, kan gives en umiddelbar agerdyrkende Stand, en Bondestand uden Selveiendom, med fuld borgerlig Frihed, ved Siden af Grundelernes Stand, eller Herrestanden.

Man vil herved kunne bemærke: at ingen af disse

Stænder i Danmark har nogen særegen politisk Stilling, eller statsretlig Gyldighed; og at det absolute Monarchie lige saa lidt lader sig forene med nogen saadan Gyldighed for aristokratiske, som for demokratiske Elementer i Staten; eller, som man snarere kunde sige, at et saadant Monarchie, i sit rene Begreb, og saaledes som dette i den danske Stat fra Souverainitetens Oprindelse er realiseret, egentlig er et Demokratie, med en eneste Repræsentant for den lovgivende og udøvende Regieringsmagt — hvilken det kun er en Chimære, at tænke sig hos Folket, da den ifkun, som virkelig organisk Kraft kan være til i en Stat, og da altid, selv i en Republik, er udenfor Folket.*) Den saakaldte souveraine Folkemagt er ikke mere end en abstract Idee, da den under ingen Form kan udøves, eller bringes til Realitet, anderledes end ved et middelbart Organ, en Regieringsmagt. — Men heller ei kunne vi indrømme, at det rene eller absolute Monarchie i Virkeligheden længe har eksisteret; eller at det i Længden kunde bestaae. Regieringsmagten behøver, for at vedligeholde sin Kraft og Virksomhed, en organisk Forbindelse med Folket; og denne finder, paa en naturlig Maade kun Sted, gennem Stænderne, som ere de sande politiske Overgangsled imellem Regenten og Nationen. Stænderne behøve atter en Egeværge, og det er det aristokratiske Element i Staten, der, rigtigt og naturligt organiseret, tilvelebringer denne Egeværge. Det kan

*) Denne nødvendige Adskillelse imellem Regieringsmagten og Folket findes nemlig Sted under enhver Statsforfatning i dens normale Tilstand. Kun i abnorme Momenter, i de politiske Sogdomskriser, man forstaaer ved Revolutioner, kan hiin Magt for en Tid ligesom suspenderes, og man kan da stundom indbilde Folket, at det, i den opløste eller suspenderede Stat, selv er sin egen Regent. Men hvor dyrt koster det i Almindelighed den Erfaring, at det kun gielder om et Perreffekte, om Magtens Overgang til en anden Potent; og at denne Overgang, hvor kort den endog er, gennem Demagogernes Herredomme ikke sker uden det voldsomme Tryk af Alle.

lige saa lidt undværes i Monarkiet, som det demokratiske; og vi gienfinde det derfor ogsaa, kun mere skjult og under andre Former, ikke blot i de constitutionelle Monarkier, men selv i Republikkerne. — Lad os kun ikke glemme (hvad ogsaa nedenfor vil komme til Omtale) at der gives et Penge-Aristokratie, og borgerlige Aristokrater, ligesaa vel som adelige; ja man kan tænke sig en Stat med en saadan repræsentativ Forfatning, og med saadanne Egenskaber i Landets Natur, og i de borgerlige Standsforhold hos Nationen, at det aristokratiske Element, som man er vant til at søge i en høiere, privilegeret Stand, kunde forflytte sig til Bønderstanden. (Eremplet, om det ikke allerede er der, vil en maaskee ikke meget fiern Tid let kunne udvikle.) Et andet Slags Aristokratie, der i vore Dage saa tidt, under Navn af Bureaukratie, er kommet til Omtale, og paa forskjellige Maader har viist sin Virksomhed, er Embedsaristokratiet. Vi behøve vist nok ikke at søge det der, hvor det har sit nødvendige Siem, og hvor det under Form af Statsraad, Regleringscollegier, Statholderskaber, m. m. maa træde i Stedet for det repræsentative Statsorgan, nemlig i de uindskrænkede Monarkier; da det jo endogsaa viser sig i sin hele Fylde i den Stat, hvilken man, efter Julirevolutionen, betragter som det frieste constitutionelle Monarkie i Europa. Men vi ville dog ikke forbigaae en Bemærkning, som netop i saadanne monarkiske Stater, hvor man vilde ophæve alle Stænders politiske Betydning, og udlette hvert Spor af deres historiske Eksistens, finder sin Bekræftelse: at nemlig Embedsaristokratiet netop der, efterhaanden som det fortærede alle andre selvstændige aristokratiske og communale Elementer hos Folket, og saaledes ogsaa paa sin Maade lagde Grunden til Standsforholdenes Svækkelse og Ophævelse, har kunnet blive omtrent ligesaa udelukkende mægtigt, som det arvelige Adelsaristokratie; og under visse Betingelser, ikke mindre end

dette, i Stand til at misbruge sin Magt ved en blot egoistisk og materiel Kaste-Mand.

Det er imidlertid sædvanligen dog mindre en saadan Form af aristokratisk Magt og Indflydelse, der allene har sin Kilde og Næring i Udvælsen af Regjeringens Myndighed, man i vore Dage frygter, eller anseer som farlig for den borgerlige Frihed: end det er det egentlige, eller arvelige Adelsaristokratie. Man er, siden den franske Revolution, bleven vant til at forbinde de mest ugunstige og forhadte Forestillinger med Begrebet af en arvelig Herrestand; ja det blotte Navn af Aristokratie, der engang var en simpel historisk og factisk Værnævnelse paa en Stand, eller en Regjeringsform, er siden hiin Epoke saa at sige bleven stemplet med Bancere. Der er en god Deel Fordom og Indbildning heri, ligesom i Mentningen om Demokratiets absolute Fortræffelighed. Man frygter og hader, undertiden hvad der slet ikke meer er til; undertiden hvad der ikke i sit rette og virkelige Væsen, men kun i en vanslægtet Tilstand, medfører Skade og Fordærvelse. Da den franske Revolution med sin Kæmpekræft knuste og tilintetgjorde Adelen, var det ikke dermed gjort; den reddede hverken Folket fra Pobelaristokratiets blodige og fortærende Tyrannie, eller fra det militære Despotie, hvori det maatte søge sin Redning; og naar vi nu ville spørge, hvor der findes mest af borgerlig Frihed og politisk Sundhed, i Frankrige, hvor al Standsforskjel er ophævet, og hvor Adelen kun har Titler og Slægtregistere tilbage — eller i England, hvor et ældgammelt arveligt Aristokratie bestaaer under sin dobbelte Form, nemlig deels som den politiske Adels, der følger Pairsværdigheden, deels som en uafhængig Grundadel eller Landadel, i de gamle Familier, som fra Slægt til Slægt, under

Løvenes og Forfatningens Beskyttelse, bevare deres Navn og borgerlige Anseelse: da troe vi, at Svaret ikke bliver vanskeligt. Ikke saa let vilde det være, at gøre Rede for, hvort den Styrke og Livskraft, som Aristokratiet i England besidder, har sin sande og dybeste Rod. Med et Slags Forundring maae vi betragte den historiske Contrast imellem Frankriges, endnu i det 18de Aarhundrede saa rige og mægtige Adels — som Revolutionen med et eneste Slag kunde styrte, og berøve, ikke blot dens politiske Magt, men saa godt som dens hele borgerlige Eksistens og Giendom — og Englands Peerage og Gentry, der urokket glennemgik en lignende Omvæltning, og indtog, efterat Cromwel og Republikken havde udspilt sin Rolle, med usvækket og uforandret Betydning sin forrige politiske Stilling. Ja, hvis man endog vil sige, at denne Begivenhed nu er snart 200 Aar gammel; at Revolutionen i Frankrige var af en heelt anden Natur og mere radical, end den Cromwellske; og at denne, mere lemsældig og skaansom, for det meste maaatte lade Aristokratiet beholde dets Grundkraft, Adelsens umaaedelig rige Landeiendom: saa beviser uden Tvivl netop det sidste, at Aristokratiet dengang i England var stærkere end baade Kongemagten og Demokratiet, ligesom det ogsaa efter den Tid i 200 Aar har udholdt alle de politiske Storme og Rystelser, England og Europa have glennemgaaet. Vi ville her ikke saa meget undersøge, hvorfor og hvorfra det engelske Aristokratie har sin udholdende Livskraft; som vi ville bringe den factiske Tilstand i Bæserens Grundring. Men naar vi da ogsaa erindre, at den mest aristokratiske Stat i Europa tillige er den mest demokratiske: saa bringer allerede dette os meget nær til den sande Grund, hvorfor en virkelig selvstændig Adels endnu i det 19de Aarhundrede bestaaer i England, og det for en Deel endnu med 800 Aar gamle normanniske

Lehnsformer. Det er ikke andet end den borgerlige Frihed ſelv, der har bevaret dette gamle nationale Stats-element, ved Siden af det lige kraftigt udviklede republicanſke Liv hos Folkemaſſen. Modſætningen imellem de to virkende Hovedkræfter, ſom ytre ſig i den brittiſke Statsforfatning, Adels og Herreſtandens perſonlige Forrettighed, der i det Væſentlige er indſkrænket til Ariſtokratiets enſte Palladium, Pairsværdigheden, og Borgerſtandens, eller den hele øvrige Mængdes perſonlige Frihed og Lighed for Loven, tilligemed dens ældgamle Deeltagelse i Nationalrepræſentationen: dette er den egentlige og ſande Grund til den Egevægt imellem Stænderne, hvorpaa den politiſke Frihed i England er bygget. Derfor gives der heller ikke nogen anden Modſætning imellem de to Stats-elementer og deres Ytringer end den naturlige; men ikke hien konſtede, Statsorganismen oploſende, hvorefter en politiſk Partiaand undertiden opſtiller Ad og Folk, ſom to adſkilte, organiſt forſkiellige Beſtanddele i Staten, af hvis høiere Enhed, ſaaledes ſom den i nyere Tider har dannet ſig, de tværtimod maae udgøre lige væſentlige og lige nationale Standsformer. Rettere, Folket ſelv er det høiere, univerſelle Begreb, der optager og omfatter Standsbegrebet ſom et underordnet.

Ingen Englænder, til hvilket Parti han end hører, og hvor høit et Trin i Dannelſe han endog har naaet, vil be-
 trachte Landets arvelige Ad og ſom en unational eller forældet Inſtitution; den politiſke Partiſtrid har endnu ſielden eller aldrig naaet til at ville angribe Ariſtokratiet i dets Grundvold; og ſkøndt ogsaa Pairsnes Glaſſe afgiver Medlemmer til Whigpartiet, og det endog af gamle Adelsſlægter, vilde vi meget ſelle, om vi tænkte os diſſe ſom mindre faſte, end nogen Lord af Torypartiet, i de ariſtokratiſke Grundſætninger, der ei kunne opgives, uden at angribe Standens Livsprincip.

I de seneste Aars store Reformstrid ere vist nok Tidens og de liberale Ideers Fordringer meer end eengang komne i stærk Collision med Aristokratiets conservative Interesser; men vi have ogsaa ganske nylig seet, at selv det mest liberale Whig-ministerium, naar det nærmer sig de revolutionaire Reformers farlige Bane, ikke tør vide sig sikkert for at svigtes af den offentlige Mening. Folket selv vil vedblive at nyde Godt af den Forfatning og den borgerlige Frihed, det besidder, og det kiender for vel dens gamle Støtter til at ville have dem rokkede; det vil vel en Udvikling til det Bedre, men det vil i det mindste ikke kiøbe den ved en Omstyrtning af det Bestaaendes Grundvold. Revolutionens fortærende Aand har ikke naaet til Kiærnen af den engelske Nation; og denne Kiærne findes hverken blot hos en Middelsstand, eller hos privilegerede Classer; hverken hos den lærde og embedsdannede, hos den agerbrugende, eller den industrielle Folkeklasse allene. Den bestaaer under eet af den hele, store Mængde af Folket, som deeltager i de nationale Fordele af den engelske Statsforfatning, som har Eienedom eller Rettigheder at forsvare, og har den Grad af Intelligents, der behøves for at indsee og erkende hine Fordele. Det er denne Art af sund og practisk Indsigt, hvoraf vel den brittiske Nation besidder den største Sum, som hidtil noget europæisk Folk har kunnet tilegne sig. Skulde man mene, og maaskee kunne bevise det, at denne Nation staaer tilbage for Andre (f. Ex. den tydske) i alsidig Ærdom og speculativ Videnskab; og at man maaskee, ved Hielp heraf, udenfor England langt skarper kan demonstrere, hvorledes den engelske Stat burde være indrettet: saa veed derimod ingen Statsborger i Europa, bedre end en Englænder, hvorledes Forfatningen i hans Fædreland i alle Grene virkelig er beskaffen, eller seer det klarere, hvilke uberegnelige Fordele den har, saaledes som den er.

Det er i øvrigt ikke min Hensigt, at gjentage gamle Lovtaler over den engelske Statsforfatning, eller prise den som ubetinget Mønster for andre Stater; tværtimod er det min Mening, at den netop har sin største Fuldkommenhed deraf, at den i 800 Aar, uden noget Slags udvortes Indvirkning, og uden nogen umyndig og uselvstændig Efterbelse af andre Statsformer, langsomt og indensfra har udviklet sig af historiske Elementer hos Folket selv. „Constitutions are not made, but they grow:“ siger en engelsk Forfatter (J. Mackintosh.) Men jeg vil derimod endnu eensgang komme tilbage til et Resultat, hvis historiske Beviisførelse gjør det logisk uomstødeligt. Ingen vil negte, hvad der jo netop er Gienstand for det radicale Partis aabenbare og hemmelige Krig: at et mægtigt Aristokratie udgjør en Hovedbestanddeel i den engelske Stat og Constitution. Ligesaa lidt vil Nogen, hvis Stemme det kan glæde om at høre, falde paa at negte, at under denne Constitution har Staten ikke allene blomstret i en Række af Aarhundreder, men tiltaget med beundringsværdige Fremskridt i Magt og Velstand. Endelig vil man heller ikke, med nøiere Kundskab til den engelske Stats- og Regteringsform, modsige: at der paa denne Side af Oceanet ikke gives noget Land, hvor en større eller mere udstrakt borgerlig Frihed er at finde — saa lidt som noget andet Land, hvor denne Frihed bedre og længere, uden radicale Omvæltninger, har bevaret sig; med andre Ord, hvor Stat og Borgerfrihed have havt en mere stabil Tilværelse. Hvor er altsaa det absolut skadelige, statsfordærlige og folkesvædende Princip, man vil tillægge det politiske og arvelige Aristokratie? — Englands hele Historie modsiger en saadan Paa-stand. Det er ikke i Aristokratiet, men i Despotismen, at dette Princip maa søges; og vel at mærke: Despotismen er ingen Regteringsform, men en Regterings-aand. Den kan herske og trives ligesaa vel i Republikken,

som i Monarkiet; dens Væsen er Egoismens lovløse og tyranniske Vilkaarlighed. Aristokratiets Væsen er oprindelig kun en naturlig Bevidsthed om den større Virkekraft og Virkefreds, der ere uadskillelige fra større Midler og overvældende Gøner; — hvad enten disse nærmest ere det paa den materielle, oeconomicke Side; eller de have den aandelige Gyldighed, hvorved den Enkelte kan blive betydende og mægtig, ligesaa vel som ved Formue og Grundelenddom.

Dog er det, i den ydre, reelle Eksistens, fortrinligen den sikre, den varende Eiendom, der i enhver Statsorganisme meddeler aristokratisk Selvstændighed; og for at denne kan bevares, maa Eiendommen være af saadan Art, at den uadskilleligen medfølger og saa at sige udfylder Standens Væsen. Aristokratiets væsentlige Yttring er derfor overhovedet at søge i Bevarengen af selvstændige Standsforhold og Standsinteresser, (det være nu i en adelig eller uadelig Stand) som de frie Statslementer, i hvilke den uundgaaelige menneskelige Ullighed former sig under politiske Organismer. Vi kunne derfor finde Aristokratiet ligesaa vel i Borgerstanden, i Communerne og i Landbostanden, som hos Adelen; men hvor vi tænke os et politisk Aristokratie, som arveligt, eller en arvelig Adelsstand: der har dog dette Statslement egentlig kun væsentlig Betydning og Selvstændighed som Grundadel, eller i Forening med arvelig Grundelenddom. Det er denne Egenskab ved Adelsaristokratiet, som vi komme til i det Følgende at underkaste en nærmere Betragtning. En saadan kan imidlertid vel behøve, at vi med saa Træf udvikle de oprindelige historiske og statsretlige Forhold, under og i Følge hvilke deels en politisk erkendt og berettiget Slægt eller Fødselsadel, deels en Stand af adelige Grundelendere, har haft historisk Udspring og Tilværelse, og endnu bestaaer i de af Revolutionen uberørte europæiske Lande — navnlig i England,

Tydskland og Norden; saaledes overhovedet hos de germaniske Nationer. Jeg vil ikke lade det være ubemærket, at lige som det ogsaa er disse Folkstammer, hos hvilke Adels- og Lehnsvæsen i den tidlige Middelalder oprandt: saaledes er det netop hos to af de Nationer, hvor den constitutionelle Frihed i Statsforfatningen har flaaet de tidligste og stærkeste Rodder, at Adels- og Aristokratie have vundet og vedligeholdt en fastere Eksistens og større politisk Betydning, end i nogen anden Stat, hvor mindre betydende Levninger af disse Institutioner endnu ere bevarede.

Det er i vore Dage bekiendt nok og afgjort ved lærde historiske Undersøgelser, saavel at det hele nyere Europas Adelskylde de fra Tydskland som Erobrere udvandrede germaniske Folketærd sin Oprindelse; som at denne Oprindelse, uafhængig af sildigere Ophøielser i en ædlere Stand, eller Tilbeding af Adelsrettighed ved et kongeligt eller monarkisk Prærogativ, i sin ældste Skikkelse fremtræder som et reent nationalt Forhold; nemlig i den fra umindelig Tid arvede Anseelse og Fornemhed, som enkelte Slægter havde været i Stand til at erhverve sig og at vedligeholde, fremfor den øvrige Mængde af fribaarne Familier.*) Denne Anseelse udvirkede Begrebet om højere personlig Værdi; et Begreb, der hos de fleste germaniske Stammer, allerede fra Folkevand-

*) At en Adels- og lignende Natur (skiondt for den største Deel virkelig nedstammende fra Adelslægter i Middelalderen) endnu gives i England (den saa kaldte gentry, eller Commoners) er bekiendt; og vil ogsaa nedensfor komme til Omtale. Paa en Maade kunde ogsaa de enkelte norske Bondesfamilier, der have bevaret Stamtaavler, som godtgjøre deres Nedstammelse fra ældre norske Adelslægter, siges at leve under et Forhold, der er liigt det, hvorunder Nordens ældste Adelige, hine ætsture eller slægtgode Mænd, udmærkede sig fra andre Fribaarne.

dringernes Tid, havde indført den høiere Mandebod, de høiere Drabsbøder og Voldsbøder (Wehrgeld) for den Adelsfødt, i Sammenligning med andre Fribaarne. En saadan høiere personlig Burdering forudsætter vel allerede nødvendigen Begrebet om arvelig Standsforskjel; men det er først under og efter den carolingiske Tid, at den egentlige nyere Arveadel, udmærket ved reelle arvelige Forrettigheder og Besiddelser, fremtræder historisk som en affondret borgerlig og politisk Stand, der saaledes efterhaanden i alle Stater constituerede Middelalderens europæiske Adelsaristokratie.

I dettes ovenfor angivne Grundtræk see vi upaatvilelig mere den allerede factiske Eksistens, end vi finde Oplysning om dennes Udspring og tidligste Udvikling, eller dens Sammenhæng med Grundbesiddelsen. Men det er bekiendt nok, at man i ethvert Land forgieves vil efterspore den historiske Oprindelse til et Phænomen, der naaer længere tilbage i Tiden, end alle Historiens Kilder. Ligesaa tidligt, som germanisk Nationalitet kan paavises, ligesaa tidlige ere Folkets to egentlige Stænder: den adelige, og den frie. Man kunde sige: Adelen er i de germaniske Institutioner vel endog ældre, end de sikke Spor til vedvarende og arvelig privat Grundejendom. I det mindste tør vi, efter de ældste historiske Træk af Landbosforfatningen baade i Norden og i Sydskland, slutte os til: at allerede paa det Tidspunkt, hvor Grundejendom i sin ældgamle Skikkelse viser sig, som et samlet, af een Bymenighed occuperet Terrain, (By-Mark, Feld-Mark, Adelsby, Landsby o. s. v.) da vare vel allerede paa mange Steder fornemme eller adelsbaarne Mænd Besiddere af Hovedgaard eller Hovgaard, (Oberhöfe, Curiae) imedens de øvrige Jordlodder, af mindre, men nogenlunde ligelig Størrelse (Boel, Hemman, Gaarde, Huben, Höfe o. s. v. vare for-

deelte imellem de frie Bønder.*) Fra den tidligſte, hiſtorisk belyste Tidspunkt vedligeholder denne Forſkiel ſig hele Middelalderen igiennem; og det er ſaaledes paa Fødseladelens ældre Idee at det ſildigere, mere reelle Begreb om en Grundadel er bygget. Beſiddelsen af et ſtorre Jordmon, der tillod den adelsbaarne Gier, at fritage ſig for umiddelbar Agergierning, var den naturlige Betingeſe for Vedligeholdelsen af hans adelige Stand; da han ogſaa derved ſaa meget lettere var dygtig til at opfylde den Fries Forpligtelſe til Krigstjeneste. At i øvrigt ikke allene en ſtor Mængde frie Bønder, men ſelv adelige Slægter, ved Trang, eller i Folge af Krige og Erobringer, ſank ned i underordnet Afhængighed, i en ringere Stilling ſom Jordbrugere, og i denne maatte tiene til at udvide de ogſaa efterhaanden formindſkede Adelslægters Magt og Anſeelse: er klart nok af Hiſtorien; men tidt nok har ogſaa det Modſatte fundet Sted. Den frie Bønde kunde upaatvølelig under heldige Vilkaar (i Krig, Poſtjeneste m. m.) hæve ſig til højere Frihed, ligesom den Friglvne i Norden, efter viſke Generationer til Bøndens Stand.

Forholdet imellem Adelt og Bøndestand er vel i ſin tidligſte Skikkelse, iſær i Skandinavien, temmelig dunkelt og tvølvomt; men ſo højere vi dog ville ſtge op i Middelalderen,

*) I Tydſkland i det mindſte, og navnlig i Weſtpalen, er dette upaatvølelige fra ældgamle Tider et Træk i Landboforfatningen — ældre end Saxernes Undertvøingelſe af Frankerne. (ſef. A. v. Hartſauſen über die Urarverfaſſung in Norddeuſchland. 1829. I. 1. S. 103—106, og S. 112—13, efter Documenter fra den Carolingiſke Tid. Eigelles: Kinderling von der deuſchen Hörigkeit. S. 9. 10. 167.) I Danmark ere maafkee de ſtorre Hovgaardte til ſtorſte Deel af ſildigere Oprindelſe, og førſt blevne til, efterat J. Lov havde tilſtaet Hærmændene eller Herremændene det bekjendte Privilegium, at beſidde Jordegods uden Lebingſgift. Imidlertid er det derfor ikke mindre rimeligt, at enkelte Adelige og Mægtige i langt ældre Tid maa have eiet mere Jordegods, end andre Frie; vel ogſaa undertiden eiet flere Boel i een Hymenighed.

desto mere maa man fjerne Tanken om voldsomme Usurpationer og pludselige Forandringer i Standsforholdet, hvorved Adelen skulde have tilvendt sig sine aristokratiske Rettigheder, og Magt til at undertykke den ringere frle Stand. En saadan Anskuelse maae vi holde for ganske uhistorisk. Det var kun giennem Autonomie, eller Vedtægter, at Rettighed erhvervedes i Middelalderen; og kun langsomt, giennem Aarhundreders Eob, modtog Vedtægten Forandringer, eller veg for den silbigere positive Lovgivning, ja selv denne var i Almindelighed kun Bekræftelse eller Modification og noiere Bestemmelse af en ældre Vedtægtsret. *) — Saaledes har ogsaa den største Deel af Adelsens Privilegier og Immuniteter oprindelig en el kunnet være usurperede eller tillistede; men maa have været grundede i den successtve Udvikling og Udvidelse af en historisk Retstilstand. Denne historiske Udvikling har imidlertid ikke været ganske den samme i ethvert Land; men har i flere Dele været afhængig af Landenes nationale og politiske Forhold, Folkets Charakter, Regenternes Egenskaber, fremmede Erobring, og andre Omstændigheder. Saaledes har f. Ex. den Hovedsagen Egenhed for Adelsbegrebet over det hele øvrige Europa, Adels-

*) En stor Deel af det, der for en silbigere Tids historiske Betragtning viser sig som Misbrug eller Usurpation, var i hñin tidligere Alder en i gammel og lovlig Vedtægt begrundet Ret; og meget af hvad der i Historien af Middelalderens Forhold virkelig fremtræder som Vold og Uret, er netop ikke det Gieldende, det Sædvanlige; men tværtimod saadanne enkelte ulovlige Undtagelser, eller Overtrædelse af almindelige Rettsnormer, som Kroniken har fundet Anledning til at optegne, eller som have foranlediget skriftlige Forhandlinger, Rettergang og Lovmaal. At ville i en historisk Skildring af Middelalderen holde sig mere til det Abnorme, der erkjendtes som saadant, end til de gieldende Love og Institutioner, er en ikke sielden Uretfærdighed. Hvorledes vilde Billedet af vor Tid blive, dersom man vilde udkaste det allene efter dens Criminalhistorie, og Beretninger om Enkeltets forbryderiske eller flette Handlinger?

ſtandens Arvelighed hos alle Efterkommere, mandlige og qvin-
delige, paa en vis Maade tabt ſig hos den egentlige engeliſke
Arveadel (Pairsſtanden); og en Eiendommelighed af ubereg-
nelige Følger, for dette Lands Ariſtokratie er derved op-
ſtaaet.*) Imidlertid gienfinde vi dog overalt i Middelalderen
de ſamme Grundtræk i Adelenſ oprindelige Beſtaffenhed
og i dens efterhaanden erhvervede Prærogativer, ſ. Gr.
Udbøvelſe af Retspleien paa dens Jordegodsſer og Beſiddelſer;
den tidligſte Brug af faſte Slægtnavne; den i Forbindelſe her-
med og med Ridderſkabet opkomne Brug af Familievaabener —
begge de virksomſte Midler til at individualiſere Adelslæg-
terne — længere hen Patronatet over Sognekirkerne, og den
udvidede Herſkabsret over den talrige, forringede Glaſſe af
frie Landboer (Bønder og Borne), der ved at modtage Jord
til Dyrkning af adelige Grundeiere efterhaanden kom i et Af-
hængigheds- og Ufrihedsforhold til diſſe; med flere andre Ret-
tigheder og Immuniteter, ſom Adelen allerede i en tidlig
Periode beſad med den ſamme Vedtægt for Arvelighe-
den af diſſe reelle Forrettigheder, der ogſaa fulgte Ade-
lenſ perſonlige Stand og Vilkaar.

Det var ſaaledes overhovedet tre Hovedpunkter, hvortil
det fuldstændigt udviklede Adelsbegreb væſentlig kunde reduceres:
Slægtens Individualiſering; det perſonlige Fortrin, arveligt og
uudſletteligt hos ethvert Medlem af en Adelslægt; og dette
Fortrins arvelige Overførelſe paa den adelige Grundeiers

*) Jeg kommer længere hen til nærmere at berøre dette Forhold. Hvad
ovenfor er ſagt, maa forſtaaes med Henſyn til alt det Eiendommelige,
ſom finder Steed ved Adelsſtanden i England i dens dobbelte Form
(nobility og gentry) og til den ſæregne Arveret (eſter Loven ſtræng
Førſtefødselsret), ſom er almindelig i dette Land; men begrænses ved
den uindſkrænkede jus testandi. Pairsſtandens Indſkrænkning til den
nærmefte Arving er egentlig ligefrem en Anvendelſe af det alminde-
lige Princip for Arvegangen.

Herstabsrettigheder. Svorledes nu ogsaa Lehnsvæsenet, en ligeledes for Middelalderen og de germaniske Folkestammer eiendommelig Institution, medvirkede til en videre Udbannelse af Adelsstanden, ligesom til den i flere Lande opkomne Adskillelse af en høiere og ringere Adel: kan her dog forbigaaes, da en saadan Forskiel ikke er grundet i det rene og oprindelige Begreb om Adelsstand og adelig Fødsel; og da Lehnsvæsenet er en Institution, der vel forudsætter Adelsstanden og er bygget paa dens Tilværelse, men hverken ligger i Standens Grundbegreb, eller er uadskillelig fra samme. Lehn-Institutionen kan nærmest sættes i Forbindelse med den hos Franker, og andre germaniske Nationer tilligemed den ordnede Fyrste-Magt efterhaanden organiserede Ministerial-Adel; ligesom Riddervæsen og Riddersstanden paa den ene Side, befæstede Stæder og en Borgerstand paa den anden Side, nærmest hænge sammen med Landkrigens og Forsvarsvæsenets forandrede Skikkelse, Rytteriets og øvede Krigsfolks tiltagende Vigtighed, og Nødvendigheden af at søge Beskiærmelse mod pludselige Overfald i faste Borge, eller bag Stædernes Mure og Volde. Kongerne dannede sig i deres Embedsmænd og Hofmænd en egen nyere Adelsklasse, hvis personlige Fortrin og Værdigheder som oftest, men ikke altid, forbandt sig med Fødselsadelens arvede Fornemhed; *) og Ridderværdigheden

*) Det strider upaatvivlelig imod alle herhen hørende Træk i den germanisk-nordiske Forfatning og Historie, at tænke sig (hvad dog er Røgels Mening) Fødselsadel som den yngre, og Ministerialadel som den ældre Institution. Adskillelsen imellem den Adle og den Frke forekommer jo som et saa primitivt, ældgammelt Whænomen, at vi paa den ene Side tydeligt finde det hos Tacitus, paa den anden Side i Scandinaviens Myther og Sagnhistorie. De tyske Saxer havde en saadan Adel, inden de bleve undertvungne af Frankerne; og Angelsaxernes Eorlcyn, Nordens Jarle- og Herse-Ætter, stige ligeledes op i Liber, ældre end de samlede Kongeriger, ældre end

blev ligeledes en Institution, der bidrog til, i politisk Henseende, at sætte hin ældre Adels mere i Baggrunden, eller, hvor den ikke ved Grundbesiddelse var mægtig nok til at høre sin rene, aristokratiske Betydning, at fremkalde den Uafhængighed af Overherren, som Lehnforholdet medførte. Saaledes opstod Forskiel imellem gammel og ny, høiere og ringere Adels (*Nobilis* eller *Armiger*, og *Miles*; *Bæbner* og *Ridder*;) tilligemed Forestillingen om at ikke blot Fødsel, men ogsaa Stand, Embede og Levevis kunde meddele Adelsværdighed.

En saadan sildigere, man kunde vel sige af Lehnsvæsenets udsprung, eller med dette nær forbunden Beskaffenhed ved Adelen, at den af Konger og regierende Fyrste kunde bortskienkes, eller tildeles et hidtil uadeligt Individ, og derved tillige dets Efterkommere, (*Patent-Adel*), er længere hen i Tiden bleven almindelig;* men tilhører heller ikke Adelsstandens oprindelige Idee, hvori det derimod snarere ligger, at Familjens høiere Herkomst var umindelig; eller med andre Ord, at den selv ved Bedrifter og Besiddelse maatte allerede i en siern Fortid have erhvervet sig Adels, eller høiere Frihed. Hos de tydske Francker, i hvis nationale og politiske Forsatning vi, lige fra Galliens Erobring, og særdeles fra det Carolingiske Monarkies Stiftelse, tydeligst og fuldstændigst kunne forfølge den europæiske Adelsstands Udviklingshistorie, finde vi dog først temmelig langt ned i Tiden de tidligste historiske Spor til den af Fyrsten meddeelte Adelsværdighed.**)

Overkongernes afgjort monarchiske Magt, og den først ved denne udviklede Ministerial- og Lehnforsatning.

*) Ægte Adelsbreve i Frankrige (hvor de skulle være ældst) forekomme først i anden Halvdeel af 13de Aarh. under Philip III.

***) Intet saadant Spor forekommer i de carolingiske Keiseres Capitularier, eller Love, Rescripter og Anordninger; saalidt som nogen Formular til et Adelsbrev i de Marculphiske Formuler fra samme Periode,

Derimod er det en ældgammel, og saa at sige væsentlig Førestilling, der forblinder sig med Begrebet om Arveadel, at den er knyttet til fri Grundbesiddelse. Dette udrinder deels af den i Fortiden saa almindelige Førestilling, at den frie Mands Selvstændighed maatte være grundet paa Jordeiendom, uden Statskyld eller Brugsafgift til nogen anden Privatmand; deels paa den Børnepligt, eller Forpligtelse til Krigstjeneste, (være sig til Hest, eller til Fods, men fornemmelig det første), som i Middelalderen var uadskillelig fra Adelsstanden; og som netop, saaledes som vi ogsaa see det i Scandinavien, var en Hovedgrund til at det adelige Jordgods (prædium nobile), under Forudsætning af hiin Forpligtelse, befriedes næsten fraen hver offentlig Skattebyrde. I deres Oprindelse vare ogsaa Adelsstandens Forrettigheder ingenlunde betragtede som nogen Fritagelse fra almindelige Statsbyrder og Borgerpligt;* men ansaaes kun som Godtgjørelse for de større Byrder, Børnepligt og Krigstjeneste paalagde den rigere

hvor man dog finder Forlehningsbreve baade for Hertuger og Grever. Dette var i Følge den rigtige og naturlige Grundsatning: at Fodsele kunde Kongen ikke stienke Nogen (*Nobilis sit, gentilis nascitur.*) En anden Sag var det med Gods og Grundeiendom, som var bleven tillagt adelige Immunitet (*villa, prædiumcum jure nobilitatis; prædium nobile*). Ved at stienke et saadant bort med adelige Rettigheder, eller tillægge et allerede frit Gods (*prædium ingenuile*), saadan Rettighed; kunde Keiserne stifte en ny Adelslægt; og derpaa have Exemppler allerede fra Ludvig den Frommes og Keiser Arnulphs Tid. (C. Montag Gesch. der deutschen Freiheit. I. 1. S. 149—51.)

*) I Forbigaaende kunne vi ikke andet, end ogsaa her at bemærke: hvorledes det paa en Maade kan siges, at man i den engelske Forsatning er i nyere Tid kommen tilbage til hiint oprindelige Begreb om Adelsstand. Denne Stand har aldeles ingen reelle Privilegier eller Prærogativer, fremfor nogen anden Klasse af Statsborgere. Dens eneste store politiske Rettighed, giennem Primogenituren at danne Pairskammeret, er en personlig Ret; ligeledes Pairsnes og deres Gemalinders Rettighed, i Livs- og Tves-Sager at have et eget Børneting, nemlig Overhuset; deres Rang, m. m.

og mægtigere Grundbeier. I sig selv deelte den adelsbaarne og ætgede Mand Stilling med enhver Fribaaren; thi ogsaa denne var ved Fødselen uafhængig og sin egen; frivillig maatte han hengive sig, for at blive en Andens Tjenestemand, og saaledes hengav ogsaa den Adelige og Fornemme sig i Kongens Tjeneste, traadte ind i Ministerialforholdet, i Hofstienesten, eller blev een af Kongens Mænd — et Forhold, der blev af saa stor og vigtig Indflydelse paa Middelalderens Aristokratie. Thi, skøndt dette i sin videre Udvikling, under forskellige Stikfælsler og Grader, efter som Forsætningen i de forskellige Stater dannede sig, bestandigen stræbte at opnaae en selvstændig og uafhængig Magt i Staten (hvilket jo endog i det tyske Rige til den Grad lykkedes den høiere Adels, at Hertuger og Grever fra at være Keiserens Statholdere og Embedsmænd, efterhaanden gjorde sig, under et svagt Lehnforhold, til næsten uafhængige Fyrster og Landsherrer): saa maatte Kongerne iglen paa deres Side søge Midler til at begrænse Aristokratiets stigende Magt og Indflydelse, eller vedligeholde Modvægten i det monarkiske Regjeringsprincip. Et af de virksomste blandt disse Midler var Dannelsen af den mere afhængige Ministerialadel, (Embedsadel) Lehn- og Hofadel, som Kongerne knyttede nærmere til deres Person og og Throne, dels ved den Glands, Anseelse og Embedsran, som man forstod at tillægge personlige Værdigheder; dels ved reelle Fordele, som fulgte med de personlige Forlehninger, hvortil hine Tidens overflødigt rige Krongodser gave den letteste Tilgang.

At indskrænke Forlehnningen til en bestemt Tid, i det høieste til Lehnsmændens Levetid, var den sande og eneste rigtige monarkiske Grundfætning, for at hindre Aristokratiets stigende Overvægt i Staten; hvorimod de arvelige Lehn, saaledes

som de allerede meget tidligt forekomme hos Frankerne *) og andre tydske Folkesæd, naturligvis havde en modsat Virkning. Vi kunne bemærke det som en Egenhed i Norden, at gammel og almeen Folkeskik, eller statsretlig Vedtægt, her var aldeles i mod Arvelehn; og at den hele tydske (frankiske, longobardiske og senere normanniske) Lehnforfatning egentlig altid blev fremmed for Scandinavien. Ikke desmindre opnaaede Adelsstanden netop i disse Riger en saadan Magt og Betydenhed i Middelalderens Aarhundreder, (fra det 13de til det 16de) at endog hele Statsforfatningen omsider gik over til at blive et ved Aristokratie stærkt indskrænket Monarkie; ja det samme Phænomen see vi at Sverrige, hvor med alt dette en betydelig Grad af almindelig Folkesfrihed bevarede endog til langt nyere Tider, deelte med Danmark. Her synes vel Monarkiet tidligere at have villet constituere sig som selvstændig Magt; men jævnlig fandtes energiske Konger til at haandhæve denne Magt (mod en talrig, sammenholdende, i det 15de og 16de Aarhundrede med mærkværdig Hurtighed i Rigdom og Besiddelser vorende Grundadel.

Det er dog ikke, som man undertiden forestiller sig, et over hele Europa almindeligt Phænomen, som Nordens, og særdeles Danmarks Historie fremviser — hiin Adels stærke Overvægt i Monarkiet; hiin, det aristokratiske Elements næsten udelukkende Betydenhed og Concentrering i Adelsstanden allene — som derfor ogsaa med god Føie i det 14de og 15de Aarhundrede kunde hedde en Herrestand i Danmark, hvor man ei engang i dens Tids anseeligste Stæder sporer nogen Vittring af borgerligt Aristokratie — nogen industriel eller commerciel Magt, der kunde gøre sig gjeldende ved Siden af

*) Allerede med Slutningen af 9de Aarh. (s. Carl den Tjufte's Capitularier af 887.) 3 Lehnland i den første Halvdeel af det 11te Aarh. (s. P. a. Lehrb. des Lehnrechts. S. 25, 32, 44.)

Herrestandens eller Grundelernes Adelsmagt. Hvisken anden europæisk Stat vi endog ville tage til Sammenligning, vil den give os et i flere Henseender ganske andet Resultat. Italien f. Ex. hvis ældste Adels, uden Tvivl for en stor Deel af germanisk (ostgothisk og longobardisk) Herkomst, har havt en Mængde tidligt anseelige og mægtige Slægter, kunde dog i Middelalderen ikke hindre Dannelsen af en rig, mægtig, kraftfuld og selvstændig Borgerstand, hvoraf ogsaa nyere patriciske Adelsfamilier hyppigen udgik — en Borgerstand, der endog i flere italienske Lande for en stor Deel ved Kjøb fortrængte Adelen fra dens Grundeierdom, saaledes at det meste Jordegods i Middelalderen der kom i Stædernes Besiddelse, og for en stor Deel endnu er det — i hvilke Lande man da overhovedet ikke kiender nogen egentlig Bondestand, hverken af Selveiere, eller vorneede Livsfæstere. Egentlig er derfor ogsaa en stor Deel af Italiens Middelalder en Historie af Suprematsstriden imellem Adels og Borgerstand, hvori den første kun delvis seirede. Resultatet af denne Strid blev heller ikke meget gunstigt, enten for det monarkiske Princip, eller for Nationaliteten; da Landet, udslykket i Fyrstendømmer og aristokratiske Republiker, ikke kunde opnaae Statsenhed, og uophørligen blev et Bytte for fremmede Krigsansald og fremmed Grobring; ligesom paa den anden Side det demokratiske Princip vel beholdt en vis personlig Kraft og Selvfølelse tilbage hos Folket, men tabte reent den politiske, og maatte, tilligemed Aristokratiet, vige for den monarkiske Absolutisme.

I Tyskland — hvis hele politiske Udvikling i Middelalderen og den nyere Tid overhovedet ligger os nærmest — kunne vi vel sige, at Aristokratiets Forhold til Almue og Bondestand i det Almindelige omtrent har taget samme Retning, som i Norden, eller særskilt i Danmark; men dog med en tildeels anderledes modificeret Charakter. Hertil hører bl. a.

at, uagtet Aristokratiets afgjorte Præponderants i Standsretligheder, have dog de andre Stænder ikke til den Grad tabt politisk Eksistens, som i Danmark. Borgerstanden kom i Tydskland til en Kraft og Betydning, hvori den ikke gav Adelsstanden meget efter; og ligesom Landadelen i befæstede Borge søgte og sikrede sig en udbortes Uafhængighed, saaledes Borgene i deres med stærke Mure og Taarne befæstede Stæder, hvilke tiltog i Bigtighed og Betydning, altsom den almindelige Usikkerhed og en halv barbarisk Lovløshed tiltog under Næverettens Feidetid. Selv en Deel af Adelen tyede ind i Stæderne, blandede sig der med Borgerstanden, og affondrede sig fra Landadelen; ligesom desuden mægtige patriciske Familier opstode i Borgerklassen selv, og dannede en egen Riobsstadsadel. Stæderne, med deres Borgermester og ikke fielden adellige Raadsherrer i Spidsen *), udgjorde næsten overalt halvt aristokratisk, halvt demokratisk organiserede Samsfund, hvoraf en Mængde (under Navn af frie Rigsstæder) endog opnaaede virkelig politisk Frihed, som smaa Republiker; medens andre ved at slutte sig sammen i Handelsforbund (som Hansestæderne) i høj Grad forøgede deres Velstand og Kræfter. Derfor ogsaa dannedes og vedligeholdt sig i alle tydske Lande et gammelt repræsentativt Element, Landstænderne, hvori, under Catholicismens Tid, Geistligheden og Borgerne stode Adelen ved Side; men hvori hvin Stand, efter Reformationen, i de protestantiske Lande mistede sin politiske Repræsentation, og Adelen (Ridderstabet) efterhaanden for det meste opnaaede en fiendelig Overbøgt. Desuagtet er det ganske tydeligt, at Adelen i Tydskland fra det 16de Aarhundrede taber det meste af sin gamle politiske Betydning som Herrestand, og Fyrsternes Magt tiltager — netop det Modsatte af hvad der i Danmark

*) I Danmark tilegnede vi os vel den tydske Borgermester; men naaede aldrig videre, end til Raadmænd.

fannt Sted. Eftersom nemlig i ældre Tider Mangelen paa staaende Hæere gjorde Fyrsterne afhængige af den frigsøvede Ridderstand, saaledes forandrede dette Forhold, da Skydevaabens Brug var bleven almindelig, og Fyrsterne i deres Krige havde lært at benytte de leiede Skarer, der lode sig bruge af enhver som betalte dem. Reformationen virkede ogsaa i denne Retning; den forstærkede overhovedet det monarkiske Princip, og gav tillige, om endog længe umærkeligt, det nyere demokratiske Element i Staterne dets første Næring. Saaledes var det ogsaa den, der i Nederlandene gav Borgerstanden og Demokratiet Kraft til at afkaste et dobbelt forhadt Aag, fordi det var fremmed Despotisme og et halv fremmedt, upopulært Aristokratie, som vilde paalægge og forstærke Aaget.

I Norden, og særdeles i Danmark, har man, under andre og afvigende Billaar, seet en anden Virkning af Reformationen paa Statsforfatningen og Stændernes Forhold til Kongemagten, ligesom til hinanden indbyrdes. Vilde vi her nogle Dieblik dvæle ved vort eget Lands indvortes Historie, da er det tilstrækkelig bekendt, hvorledes den frembyder et paafaldende Exempel paa en for Statskraften, den politiske Sundhed og Nationens Belfærd ugunstig og skadelig Udvikling af Aristokratiet. Men denne dets skadelige Natur modtog det netop ved at faae der udelukkende, enemægtige Christentis som politisk Stand, hvorved Egevaegten i Staten maa ophøre, og den aristokratiske Despotisme træde i Opposition til Konge og Folk; ligesom den demokratiske Despotisme der, hvor man i Staten ikke vil have andet end Konge og Borgerstand. Man har ofte nok, i henved to hundrede Aar, hørt os fremhævet hifint Factum, som Bevis paa Aristokratiets statsfordærlige Natur og Væsen overhovedet; og det er unødvendigt at gientage, hvad

der saa ofte er sagt og vist: at den monarkiske Reaction i det 17de Aarhundrede imod en overmægtig, næsten eneherkende Adelsstand, var et nødvendigt og velgørende Middel til at høre Staten af en synlig politisk Afmagt. Imidlertid bør vi, naar vi blive ved vort Norden, dog ikke glemme, at ogsaa Sverrige, ei allene i Adelsmagtens stigende Høide og Omfang, har deelt Skiebne med Danmark hele Middelalderen igieennem; men at det aristokratiske Element hist har lagt en endnu stærkere, sundere og mere udholdende Organisme for Dagen; og at desuagtet de øvrige Stænders borgerlige Frihed og communale Livskraft har vidst at hævde og vedligeholde sig, selv under de for Borgerfriheden efter Ansæelse mest ugunstige Tidsvilkkaar, i en langt friskere Tilstand, end i Danmark. At undersøge Aarsagerne hertil, vilde føre os meget for vidt; men et afgjort historisk Factum, som dette, bekræfter i det mindste, hvad desuden Englands Historie og Forfatning endnu tydeligere viser, at Aristokratiets Tilværelse og politiske Virkekraft aldeles ikke gjør en Stats constitutionelle Udvikling umuelig; men at denne endog snarere trives der, hvor de forskjellige Stænders Interesser og Kræfter i nogenlunde Egeværge kunne maale sig med hverandre.

Eigesom det ogsaa overhovedet er en ugrundet Mening, som i den nyere Tid Benedigs og Genuas Historie bl. a. modfiger, at aristokratiske Regieringsformer ikke kunde tænkes ved Siden af Statens Flor og Varighed, eller ved Siden af Folkets almindelige Velstand, der hvor de herskede: saaledes er det ikke mindre afgjort og historisk bevist, at det aristokratiske Stats-element da først bliver skadeligt og virker ødelæggende paa Organismen, naar det enten indvortes degenererer og ophører at være hvad det skulde være, den bedste, den ædelste Bestanddeel af Nationens Masse; eller naar det, under en skuffende og indbildt Sundhedstilstand, under en unaturlig

Udsulmen af den materielle Fylde, tiltager i et overdrevet, for den sunde Egevægt imellem Statens Livskræfter skadeligt Maal. Det er kun den bornerede, i Culturhistorien og Statshistorien lige uvidende eller blinde Radicalisme, der vil negte, at Middeldalderens Aristokratie, med dets Adels- og Lehnsvæsen, gennem et betydeligt Tidrum virkelig udgjorde og repræsenterede den kraftigste Deel af Statens Folkemasse; og at det var gennem den Stand, hvis herskende, ideale Livsprincip *Veritas* var, at Europas politiske Organisme i hiin Periode fra den ene Sids side modtog Virkningen af den udviklende og beskyttende Kraft, der bevarede Monarkiet fra at udarte til Despotisme; ligesom det fra den anden Side var den geistlige Stand, der bevarede Menneskehedens og Nationernes aandelige Frihed, ved at hævde den alle christne Stater og Nationer gennemtrængende Grundsatning: at een Aabenbaring, een Tro og een Samvittighed aabnede den samme Vej til Gud for alle Mennesker. Nu er det vel ikke mindre vist, at Middeldalderens Aristokratie, ligesaa vel som dens Hierarchie, i begges ydre Form og Tilværelse, uagtet en beundringsværdig Livskraft og Stabilitet, ikke kunde undgaae Udartelse og gradvils Forfald af begges ældgamle Tilstand og Forfatning; og det er gierne, hvad det første angaaer, hos en vanslægtet, ublevet, udmarvet eller fortorret Adelsstand, at man henter Beviserne for Institutionens Fordærvlighed. Men man kunde, om dette skulde gælde for Bevis, ligesaa godt i den pathologiske Anatomie søge Beviser for den menneskelige Organismes flette og ufuldkomne Indretning.

Det er i øvrigt naturligt, ligesom det er almindeligt nok, at man hos os nærmest henter hine Beviser og Exempler fra vor egen Historie; i det man sædvanligen allene vil tilskrive Danmarks stærke og mægtige Aristokratie Statens politiske Forfald, saavel tidligere, som fra det 15de til det 17de Aarhun-

dredes Midte. Dette især i vore Dage hyppige Thema for historiske Declamationer er dog endnu langt fra ikke udtømt, eller fyldestgørende besvaret. Det Skadelige og Fordærvelige i Overmagten hos hiin Tids danske Adels er i visse Retninger synligt nok; men det udbrudt ikke blot af denne Stands historisk nødvendige Tilværelse; det var for en stor Deel Folgen af Kongernes Svaghed, Ubetydelighed og Udygtighed, der lod Aristokratiet vore dem over Hovedet; ligesom af den i lang Tid herskende Mangel paa Kraft, Intelligens og industriel Virksomhed hos Landets Borgerstand, der meget stelden kunde høre sig over det isolerede Communallivs vegeterende Tilstand til activ politisk Betydning. En eneste Konge med fremragende Kraft og politisk Talent (som Valdemar III.), eller en Regentinde med Margrethes kloge Statsblik, vare ikke nok til at oprette eller bøde paa tidligere store politiske Feil, (f. Ex. de slesvigiske Arvelehn, de sildigere Pantelaan og Udstyknings af Landet m. m.) Ingen af det 15de Aarhundredes danske Konger, efter Margrethe, var Begivenhederne og sin politiske Stilling voren; og hvor stort et Phænomen endog en borgerlig Konge og revolutionær Monark, som Christian II., var i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede: saa var det dog ikke af en vakkende, snart af mørke og despotiske Luner, snart af plebejiske Indlingers Indflydelse behersket, i Farens Stund modløs, i afgjørende Dieblis raadsvild Natur, at man kunde vente sig den revolutionære Statsforandring i Norden udført, som Christian i det ene Rige syntes at bebude ved uhorst blodig Voldsomhed; imedens han i det andet ikke vovede noget kraftigt afgjørende Skridt, eller lod Løden gaae hen i Raadvildhed.

En tidligere Hovedgrund til Adelsens stærke materielle Overvægt i den danske Stat laae vel overhovedet i den store Raahed, eller Fattigdom paa aandelig og national Cultur, der giennem hele Middelalderen røber sig i Danmark (sejv hos Geistlig-

heden i det 14de og 15de Aarhundrede); og som maaskee endog forholdsviis var størst, da den i det øvrige Europa med hver Generation aftog. Under saadanne Omstændigheder var det begribeligt nok, at den Stand, der allerede ved Vaabenfærdighed, ved et Slags militair Organisation, og ved at tiene til Hest, havde en personlig Styrke, uafhængig af det blotte Antal, og som tillige ved Grund-Besiddelser og Rigdom kunde byde over betydelige Kræfter, langt lettere kunde komme til at underkue en Middelsland og Almue, der manglede enhver Modvægt baade i Intelligent og ædelere Cultur, og i materiel Kraft og Rigdom, end dette f. Ex. i England, i Frankrige, ja selv i en stor Deel af Tydskland og Nederlandene, var Tilfældet. I alle disse Lande, ligesom i en Deel af Italien, see vi allerede tidligt i Middelalderen, hvorledes Industrie og Handel hævede Stæderne og Borgerstanden til en Rigdom og Betydendehed, som man intet kiendte til i Norden; hvor derfor heller ikke den Rivalitet og den levende indvortes Kamp imellem Adelen og Stæderne, der spiller saa stor en Rolle i den italienske, den tydske og nederlandske Middelalder, kom til nogen betydelig historisk Udvikling. De første alvorlige Udbrud af en saadan Strid (vi tale nemlig her ikke om de tidligere Bonde-Oprør) viste sig ikke i Danmark, førend Luthers Kirke-reformation allerede her havde yttret sin tidligste Indflydelse. — Man saa da i Grevens Fejde det besynderlige Phænomen, at Borgerstanden i Siælland og Skaane understøttede en for dem selv saa fremmed og fiendelig Sag, som Lybekernes og Hansestædernes, da disse vilde benytte Borgerkrigen i Danmark og en Partistrid for den fangne Konge, deres egen naturlige Fiende, til Fordeel for deres Handelsinteresse. Religionsideer og Religionsfrihed vare her uden Tvivl ligesaa virksomme Drivesiedre, som den politiske Emancipation fra Adelsherredømmet, der i det mindste ikke havde kunnet udøve et saa føleligt og byrde-

fuldt Tryk paa Riobstæderne, som paa Bondestanden. Det var netop i de danske Stæder, hvor man endnu havde vedligeholdt en Levning af communal Frihed og Selvstændighed; og hvor Adelsaristokratiet hverken havde faaet Indgang eller Indflydelse; da man hos os ikke finder, at Adelen nogentid, som i Tydskland og Italien, har givet sig ind i Stædernes Borger-Samfund, og saaledes deeltaget i et dobbelt Standsforhold; men at man tværtimod ved Lovbud og Vedtægter fra det 13de til 15de Aarhundrede har formeent Adelen at bosætte sig i Riobstæderne. *) Det Foregivende, at Riobstædernes Forfald maa tilskrives Aristokratiet, (som vi nyeligen have seet offentlig fremsat) har i det mindste ingen historisk Piemmel i Perioden før Reformationen. Endnu mod det 16de Aarhundredes Slutning vare vel overhovedet de danske Stæder langt mere betydende, end et Aarhundrede tidligere; som deres Beskæftning, den dem i det 16de Aarh. paaliggende Udrustning i Krigstider, deres Folkemængde, det store Antal af Sognekirker m. m. synes at vise; **) men uden Tvivl skriver deres virkelige Forfald

*) I vor ældre Lovgivning for Riobstæderne finder man flere mærkelige Bestemmelser, der udtrykkeligt forbyde Afhændelse eller Pantfættelse af Riobstedgrund til Adelige (Herremænd), s. f. Ex. Kiøbenhavns ældste Stadsret af Biskop Jacob i Koeskilde 1254. c. 13. Den nyere af 1294. c. 22. Denne byder tillige c. 9, at dersom et Fruentimmer i Kiøbenhavn ægter en Adelsmand (Herræmand), skal hun inden 3 Maaneder afhænde sin Eiendom, eller afstaae den til sine Arvinger og udflytte af Staden. I Christoffer af Baierns Privilegier for Viborg, 1440, §. 7, forbydes det enhver i Byen boende, Mand eller Kvinde, at tage sig nogen udenbyes »Herrmand eller Mægtig« (i det Lat. „militem vel potentem“) i Landet til Værg eller Forsvar (defensorem).

**) Jof. f. Ex. Registeret over de danske Riobstæders Rusthold, eller Udskrivning af Heste og Ryttere med Harnisk og Vaaben, som Stæderne skulde udrede til Christian II. svenske Tog, 1517. (Behrmann. II. S. 122.) Dette kan bl. a. sammenlignes med Adelsens Rusthold, eller Krigsfolk til Hest, som den tilbød at stille 1525. (Ny Danske Mag. V. S. 51—54.) Jof. ogsaa Riobstædernes Skatte-Registere fra 1537. 48. 64. 68. 70 og 1576, hos Jacobsen om det d. Skattevæsen S. 116—20.

sig først fra de for Landets hele indvortes Velstand saa ulykkelige Krige under Christian IV. og Frederik III. *)

I det danske Aristokratiets Historie viser der sig vel allerede fra ældre Tider (i det mindste fra det 13de Aarh.) en fiendeligt tiltagende Magt og Indflydelse hos den fornemme Stand, eller Adelen; tilligemed en, ved flere Leiligheder voldsomt frembrydende Opposition imod Kongemagten, uden at denne havde, eller kunde søge nogen Bistand herimod hos de andre Stænder; men Aristokratiets fuldkommen afgjorte politiske Overvægt begynder dog egentlig med det danske Rigsraads Organisation eller selvtagne Myndighed, som en vedvarende, i Regieringsmagten deeltagende Adelscorporation, hvori kun Biskopperne synes at have haft Virkestemmer. Denne Forsatning var, som det lader, allerede nogenlunde fast organiseret i det 14de Aarhundrede; men udviklede sig til fuldkommen statsretlig Gyldighed i det 15de **); og Danmark kan saaledes siges i henved 300 Aar at have været et aristokratisk Monarkie. — Man kan vel betragte det som utvivlsomt, at denne den danske Adels politiske Magt havde og fik sin Hovedstøtte i dens materielle Kræfter, eller dens Grundelendom, hvilken den i Danmark besad under lignende agrariske Forhold, som i det tydske Rige; dog saaledes, at hos os, som det synes, de frige (fordegne) Bønder, og de kongelige, eller Kronens, af Herrestanden uafhængige Fæstebønder (Landboer), sildigere i Danmark, end i Tydskland, have været til i betydeligt Antal. Den danske Adels var, fra ældgammel Tid, fortrinligen at betragte som Grundadel; og, uden her at indlade os paa ældre Tiders Vilkaar,

*) Betydelige Bidrag til at lægge dette for Dagen, har man bl. a. i de af Hr. Adjunct Adler udgivne Skoleprogrammer (1831—38), der afhandle Ribe Byes Historie under bemeldte Krige.

***) J. E. Larsen, om Rigsbøge, Landsting og Rigsraad i Danmark. (Hist. Tidsskr. I. 272—74. jvf. S. 297. o. fg.)

vilde vi kun bemærke: at naar man, efter hin Periode (det 15de Aarh.) vil undersøge Landets Tilstand, Grundadelens senere Forhold til Landmuen, den umiddelbart agerbrugende Stand, eller Bondestanden, og Aristokratiets overmægtige og skadelige Indflydelse paa den danske Stats Velstand og Forsfatning: da maa man have to vigtige og afgjørende Tidsstillerum for sig; nemlig det 16de Aarhundredes Kirke-reformation, og Statsforandringen af 1660.

En overordentlig stor Deel af Grundeiendommen i Danmark havde længe været i geistlige Corporationers og Prælaternes Besiddelse. De umaadelige Kirkegodser's Secularisation bragte i Grunden hverken Staten, Monarken eller Almuen, nogen kiendelig Fordeel, nogen væsentlig Forøgelse af Regeringens Kraft, eller af Folkets borgerlige Frihed; hvorimod en meget betydelig Deel af disse Godser meget snart, enten som kongelige Lehn, eller ved Kieb eller fordelelagtige Magestifter, gik over i Adelsens Hænder. Denne blev ogsaa, især ved Herregaardenes Udvidelse og Forøgelse, rigere og mere opulent; men den traf sig tillige mere tilbage i et uvirksomt, ubetydeligt Landliv. Den havde opnaaet omtrent Alt, hvad den i Danmark kunde vinde af politisk Magt og Anseelse, og manglede en Modkraft. Det forrige geistlige Element i Aristokratiet, som udgjorde et Slags selvstændig politisk virkende Kraft i Statsforsatningen, og i det mindste ved jævnlig Opposition og Strid med Kongemagten bidrog til at holde noget Liv vedlige i Statsmaskinen, var, efter en allerede i det 15de Aarhundrede kiendelig Slappelse, nu ganske udslettet. Adelen var bleven enemægtig i Rigsraadet; men, ogsaa betragtet som aristokratisk Repræsentation, var dette en meget ufuldkommen politisk Indretning, der svækkede og hindrede Udvøvelsen af den monarkiske Styrelse, uden at den dog, i Følge sin Sammensætning, kunde betragtes som et fuldstændigt, ved frit Valg eller ved arvelig Ret qualificeret Adelskammer, en egentlig

Samling af hele Standens Repræsentanter. Ikke allene Mængden af Herremænd, men som oftest de fleste Rigsraader, levede som Landadel paa deres Gaarde. Dette havde vel i det mindste den gode Folge, at det overhovedet fremmede Tarvelighed og hindrede overdreven Lurus ogsaa i den høiere Stands sædvanlige Levemaade; ligesom det bidrog til at bevare en større Nationalitet hos Adelen, ja selv, uagtet Vornedskab og Hovtjeneste, Spor og Levninger af et Slags nærmere, patriarchalsk Forhold imellem Adelsmanden og Fæstebonden *). Men det bidrog ogsaa til at isolere Adelen, og til at løve den for høiere Formaal, for politisk Liv og Virksomhed. De sidste Levninger af den gamle Ridderaad og frigeriske Ridderære uddøde i Danmark omtrent med Frederik den Andens Tid, eller med den svenske Syvaarskrig; den maatte see sin sidste glimrende Repræsentant i en Konge, Christian den Fjerde, der ogsaa i Ridderlighed ragede frem over sin Omgivning og overlevede en allerede svunden Tid. I mange Dele saae han Statens Brost; han vilde ærligen det Gode og Rette, men fattedes Aandsstorhed og Aandskraft til at udføre det; Aristokratiets trykkende Vægt følte han, men lod det beroe ved at bruge sin Pen, og maatte, efter to yderst uheldige og udtømmende Krige, være tilfreds med nogenlunde at redde sit Riges Integritet. At høie Adelsens Magt fandt han sig aldrig stærk nok til at prøve paa. — I hundrede Aar (fra Midten af 16de Aarh.) kunde saaledes den danske Adels uden Kamp og Modstand nyde de opnaaede Fortrin og Standsrettigheder; men under denne

*) Hvor ringe og fortrykt endog Bondestandens Tilstand var, naar man sammenligner den med Herrestandens: saa kan man dog ogsaa om hiin giøre sig overdrevne Forestillinger. Var Hovarbeidet en svær og trykkende Byrde, saa vare derimod alle andre Byrder for Fæstebonden ulige lettere, end i tidligere Tider; og, uagtet al Adelskøtthed og Gæsteforskiel, stod dog i Livet selv Adelsmanden og Bonden hinanden nærmere i det 16de, end i det 18de Aarhundrede.

Tryghed hensant den i materiel og ubirksom Dorffhed; uden Bedrifteres Glands, uden Fliinhed i Sæder, tabte den sig i en indskrænket passiv Egoisme og hovmodig Ahnestolthed, saaledes at den, uden at ahue Faren, eller forudsce hvad der truede dens politiske Magt og Betydenhed, feig og uden Modstand saae denne tillintetgjort med et eneste Slag.

Statsforandringen 1660 styrkede det gamle politiske Aristokratie i Danmark; men det var dog den Gang slet ikke Meningen, at man vilde undertrykke den ydmygede Adelsstand, i det man betog den selvstændig Magt i Staten. Man vilde kun giøre den afhængig og politisk umyndig, ligesom de øvrige Stænder. Man lod den derfor beholde meer end en Skygge af den forrige Herlighed, ved at give den næsten udelukkende Adgang til Monarkens Hof, og til de høieste og vigtigste Statsembeder *). Men disse Fortrin skulde, efter den nye Statsforfatning, kun tilflyde den som Raadesbevisninger, der knyttede Adelsens Interesse og Glands til Monarkiets. Det i Aarhundreder vorende og udviklede, men indvortes svagt organiserede og slappede Stands- og Grund-Aristokratie i Danmark vilde man forvandle til et Hof-Aristokratie, hvorpaa man for en stor Deel vilde støtte den uindskrænkede monarkiske Magt. Imedens man derfor, ved at berove Adelen dens væsentlige politiske Standsret, og dens ufuldkomne Repræsentation giennem Rigsraadet, gjorde den, som Corporation, ubetydelig og uselvstændig, lod man den beholde de fleste af dens reelle Immuniteter og Privilegier, særdeles som Jordegodsseiere. Revolutionen 1660 og det absolute Monarkie i Danmark var vel et

*) Dette fandt vel egentlig ikke Sted de jure efter Souverainiteten, som tildeelte Borgerstanden Privilegier, hvorved den fik Adgang til alle Embeder og Væresposter. Men hvorledes det virkelig gik til hermed indtil henimod Slutningen af det 18de Aarhundrede, og hoormange betydelige Embeder der indtil den Tid forbeholdtes Adelen og Hoffets Yndlinger, veed jo enhver.

Værk af Hoffet, støttet paa tydske Udlændinger og paa Vorgesstanden, som ved Kiøbenhavns Belæring og Forsvar havde vundet en hidtil ukendt Vægt og Betydning; men desuagtet var Fordelen, som denne Stand vandt ved Forandringen, ikke betydelig, eller udviklede sig kun langsomt.

Uddannelsen af den nye monarkiske Statsforfatning faldt ligeledes for en stor Deel i Hænderne paa en Statsmand af borgerlig Fødsel, som udmærkede Landsgaver hævede til den høieste Værdighed og Indflydelse; men hans Skiebne blev at styrtes ved en Hofintrigue midt i sin glimrende Vane. Saa slet lønnedes han af den danske Hofadel, skiondt han dog var saa langt fra at ville undertrykke eller ydmyge Standen, at han snarere paa forskellige Maader søgte at hæve dens Stilling og Betydning i Staten under det absolute Monarkie.

Dertil horte Oprettelsen af en ny, højere Echtsadel, eller Grever og Baroner, (1671) og af Majorater eller Stamhuse, hvortil Adelen i Danmark tilforn intet havde kiendt. Skiondt man vel kan betragte begge Indretninger som et Slags Concessjoner, for at oprette en Deel af det Tab, Aristokratiet ved Souverainitetens Indførsel havde lidt; har man dog uden Tvivl deri tillige seet et Middel, hvorved man tænkte at danne en ny, til den souveraine Monarks Person og Hof nærmere knyttet rig og fornem Adel. Imidlertid kan man vanskeligen forestille sig, at en saa klog og indsigtfuld Statsmand, som Griffenfeldt, skulde have overseet, at Oprettelsen af store Majorater og en arvelig Grundadel egentlig var det samme som at danne et nyt Aristokratie. Men dertil sigtede ogsaa uden Tvivl den hele Institution. En ny Echtsadel skulde, begunstiget ved Privilegier, i nærmere og umiddelbar Forbindelse med Thronen, blive dennes Stotte, og forhøie Monarkiets Glans. Ridderordener og Rang skulde bidrage end mere hertil; og den gamle Adels, der ikke strax kunde glemme

hvad den havde været, skulde sættes i Skygge. Paa den anden Side gav man den dog, ved Majoraternes Oprettelse, Keilighed til paa ny at vinde borgerlig Selvstændighed og Uafhængighed, der let maatte kunne have udviklet sig hos en Grundadel, som havde havt Charakter og Selvsølelse nok til at ville udgjøre en højere, arvelig Stand af Jordeiere og Jordbrugere, hellere end blot at repræsentere ved Hoffet og i Hovedstaden. Men hertil reducerer sig egentlig efter 1660 den danske Adels hele politiske Betydning. Det var ligesom Souveræniteten, ved at betage den selvstændig Standsret, havde lammet dens hele moralske Kraft, og tilintetgjort dens Nationalitet. Af det 16de Aarhundredes diærve, frække, undertiden overmodige danske Adels, der endnu paa gammeldags Herreviis levede paa sine befæstede Gaarde, var der i det 18de Aarhundrede ingen Spor tilbage. Ligesom Hoffet blev fortyndet i Sprog og Tone, og Hovedstadens fornemme Verden, naar det kom høit, satte en Vre i at cultivere sig efter franske Monstre: saaledes tabte Adelen efterhaanden ethvert nationalt Præg, og søgte ved personlig Hovmod, ved udvortes Glæmmer og Lurus, at dække den indre Tomhed, Uvidenhed og Udygtighed *). I Stedet for at vinde i selvstændig Kraft ved de store og de mindre Majoraters Stiftelse, ved at begaves med personlige og reelle Begunstigelser, ved at foretrækkes til de højere civile og militære Posters Besættelse, og udelukkende at decoreres med

*) Det er kiendeligt nok, at Adelen i Danmark fra Midten af det 17de Aarh. overhovedet gik tilbage i Cultur, Studier, Kundskaber og Dan- nelse. Saaledes ophørte ogsaa bl. a. efterhaanden de Adeliges Stu- deringer ved fremmede Universiteter (som Christian IV. ikke yndede, og derfor stiftede Akademiet i Sorø.) I Aarene 1537—1543 stude- rede allene i Padua henved 150 danske Adelsmænd, og omtrent 70 Borgerlige, som dette Universitets Matriculer udvise. (Suhms Saml. II. S. 6—18.) Med Sorø Academie vilde det heller ikke den Tid lykkes; og det varede henimod 150 Aar, inden Adelen begyndte at stu- dere i Kiøbenhavn.

de nye Ridderordener: saae man tværtimod Adelen i Danmark i det 17de og 18de Aarhundrede bestandigen at svækkes, i det en stor Mængde danske Familier uddøde, eller fortrængtes af tyske; og mange af de overblevne, uagtet alle de Fordele, der tilfald dem som Godseiere, forarmedes ved Ddselighed og Overdaadighed, som Hovedstads- og Hoflevnet medførte. Standen gik en ny, uundgaaelig Krisis i Møde, som den ingen organisert og ingen intellectuel Kraft havde til at afværge. Et Tidsløb af to Generationer har været nok til at udvikle Tingenes, fra Grunden forandrede Skikkelse.

Det 18de Aarhundrede havde saaledes længe seet Adelen i Danmark, bestandigen stigende i Hofgunst, Indflydelse og udvortes Glans; imedens paa samme Tid de andre Stænder, midt imellem Hof- og Embeds-aristokratie, tabte indtil det mindste Stik af Selvstændighed. — Næsten eventyrligt maa det nu forekomme os, naar vi, ved et Slags monumental Beskuelse, eller af de overblevne fyrstelige Bygninger, som den høiere Adels, for ikke engang 100 Aar siden, kunde opføre i Kiøbenhavn, ville danne os en Forestilling om, hvilken Levemaade disse Familier under Christian VI. og Frederik V. maae have fort. Men ogsaa denne Periode havde sin Lyside. Ved Siden af en tarvelig, men nogenlunde jævn Velstand hos Borgerstanden, medførte den vel en tildeels uforholdsmæssig Luxus og overdreven Pragt hos de Fornemme; men den var heller ikke uden Virkning paa Opvækkelsen af en ædlere Cultur. Den er samtidig med det første Grundlag til egen Litteratur og Kunst i Danmark; og skøndt Adelen og den fornemme Verden for en stor Deel, ligesom Hoffet, i hien Periode, var mere tysk end dansk, maa man i det mindste rose en temmelig hyppig Smag og Interesse for Videnskaber, Lærdom, Bibliotheker, Kunstværker og Kunstsamlinger, der opkom i første Halvdeel af det 18de Aarh. og vedligeholdte sig hos den høiere Adels i nogle Decennier, indtil den

paa en Maade uddøde med disse, enten videnskabeligt dannede, eller med videnskabelig Sands begavede Magnaters sidste, mest glimrende Repræsentant, Grev Otto Thott.

En ny Culturperiode begyndte derimod under en Regiering, der var kaldet til, under den lange Varighed af meer end et halvt Seculum, at vække det danske Folk til fuld Bevidsthed af dets nationale Aand og Interesser. Christian den Syvendes Søn var og blev, som Regent og som Konge, en i Eet og Alt dansk Monark; og han var det saa fuldstændigt, at i hele Kongerækken siden Christian IV. ingen Konge i Danmark heri kan lignedes med ham. Hvad Christian IV. og Frederik IV. havde ønsket og villet, det udførte Frederik den Siette. Adelsens Forhold som Godsiere til Staten og til Landbostanden havde antaget en Stikkelse, der var lige uforsædelagtig for alle Parter. Uden personlig, politisk Selvstændighed, var den bleven begunstiget ved reelle Forrettigheder, som nedtrykte baade Jordbruget og Jordbrugerne. En stor Reform forandrede disse Forhold. Den danske Fæstebonde — og det var nu, med andre Ord, den hele danske Bondestand — hævedes fra Bornedskabets, Stavnsbaandets og Hovretlets, i Aarhundreder dybt folte og trykkende Trællekaar til en friere, selvstændigere Tilværelse; men, hvad der var ligesaa vigtigt, ved Siden af en virkelig Revolution i Landboforfatningen, der saa at sige skabte en ny Bondestand i Danmark, vilde den ædle Fyrste tillige, at Bonden ved den for hans Stilling passende Kundskab og Oplysning skulde sættes i Stand til at høste Frugten af den gienbundne Frihed og Menneskerettighed. Dette vil Historien med Sandhed sige, var Frederik den Siettes Bærk; det udgik fra hans egen Villie; og her benyttede han Gnevoldsmagteus gunstige Bestingelser til en af de mest følgerige Regieringshandling, nogen dansk Konge har udeøvet.

Men dette Foretagende meente man ei at kunne udføre, uden at Adelsstanden maatte miste saa godt som Alt, hvad den endnu havde tilbage af ældre Tidens Immuniteter og reelle Privilegier, og hvad den efterhaanden, endog efter at have tabt sin politiske Standsret, havde vidst at udvide; mindre til sand Fordeel for sig selv, end til Skade for den umiddelbart agerdyrkende Stand. Dette gik ikke af uden al Anvendelse af Magtsprog, eller uden en følelig, om endog lempelig Tvang; denne behøvede heller ikke at være voldsom, da Modstandskraften var borte. Virkningen var betydelig og afgjørende. Med det 18de Aarhundrede uddøde de sidste Levninger af Aristokratiets levende Kraft og Tilværelse som privilegeret Stand. Danmark har fra den Tid af kun i Navnet og i Slægttavlerne en arvelig Adelsstand. Den er ikke ophævet, saaledes som i flere af Revolutionen og dens Virkninger berørte Stater; ja den har endog hidtil for en liden Deel reddet den eneste solide Betingelse for en fremtidig Betydning og vedvarende Eksistens: Famillegodser og arvelig Grundelendom, sikret ved Majorater. Men det vil være ufornødent videre at udvikle, at ligesaavel fra det politiske, som juridiske Synspunkt, har Adelen i Danmark i alt Væsentligt ophørt at kunne betragtes som privilegeret Stand; ligesom man ogsaa fra det statsøconomiske Standpunkt (der i vore Dage omtrent sættes som det høieste af Alle) kun er alt for tilbøielig til at bestride Gavnligheden, ja Nødvendigheden af et arveligt Grundaristokratie i en monarkisk Stat. Det er ved dette Punkt jeg nogle Dieblif vil opholde mig, og hvori jeg vil samle det, jeg endnu kan ønske at tilføie disse fragmentariske Betragtninger.

Det er allerede ovenfor fremhævet som et af de mest betydelige Grundtræk hos det ved Revolutionen omdannede Europa, at Stændernes ældgamle Forhold og Grændser enten ere factisk omstyrkede og ophævede; eller med Begrebets og Meningens Forvandling have tabt en stor Deel af deres Hold og Gyldighed. Den gennem et Aartusinde udviklede Uligghed i hine Forhold er tildeels forsvunden; eller rettere den har skiftet Form og Yttring. Aristokratiet har flyttet sig fra Adelen til Borgerstanden og Mængden; det ombytter sin monarkiske Charakter med en demokratisk, og man nævner Middelsstanden som den fortrinligste, den mest betydelige, uden at man med denne Benævnelse kan forbinde et væsentligt og stadigt Begreb; thi hvor er egentlig Middelsstanden, naar en højere, en privilegeret Stand ikke længere erkiendes eller gielder? — Rigdom er derfor ogsaa, meer end tilforn, bleven den umiddelbare Maalestof for personlig Betydning; og netop nu ingensteds meer end i Frankrige, Revolutionens Fædreland, og det Land, hvor den mest radicale Omvæltning af alle Standsforhold er tilveiebragt. Man vil saaledes sætte den rige Stand der, hvor man tilforn satte den adelige, eller gjøre Rigdom til den samme Betingelse for Standens Elevation, som Fødselen tilforn var. Men da her baade fattes det i Græn hollende aandelige Princip, og den arvelige Grundeieendoms ydre Stabilitet, kan dog Pengearistokratiet, selv i vor Tid, ingensteds opnaae den personlige Ansæelse og Gyldighed, som Adelen besad, ja som endog i Frankrige selv, et halvt Seculum efter dens Affkæffelse, de gamle Adelslægter have bevaret; i det mindste for saavidt som de hidtil have reddet saamegen Formue, som behøves til Uafhængighed.

Adelsstanden har heller ikke overalt ophørt at gielde som arveligt Slægtsfortrin; det er kun i de umiddelbart af

Revolutionen hiemsøgte Lande, hvor man har angrebet dens lovlige Ret, tilligemed Misbrugene og Usurpationen. Men dette Standsfortrin har dog i intet Land, under ingen Forfatning, reent undgaaet Virkningerne af den borgerlige og politiske Statsrystelse, som deels har svækket, deels reent undergravet de mægtige Støtter, hvilke Standen havde i Tankens og Meningens Verden. Fødselsaristokratiet har tabt den forældede Gylldighed, det eiede Jællene i og ved sig selv. Det var en for Menneskehedens Udvikling nødvendig og velgjørende Virkning af Revolutionen, at den nedbrød enhver unaturlig Skranke for den intellectuelle Mandskrafts Virken i Staten, og sønderrev ethvert Vaand, som Standsforskjel paalagde den. Man troer ikke mere paa adelig Byrd, som paa et ubetinget Prærogativ, et medfødt Vidnesbyrd om adeligt Sind, ædlere Tænkemaade, renere Sæder, finere Cultur, større Embedsdygtighed, højere Patriotisme. Disse Egenskaber maa den Adelsfødte virkelig besidde, for at gjøre sin Adelsgiældende. Her er Forskiellen imellem det 17de og det 19de Aarhundrede; men det er ikke Revolutionen eller Frankrige, som udelukkende kan tilregne sig Fortienesten af denne Forskiel. Allerede for længe siden har Aristokratiet i England, hvor det endnu har større Magt og Kraft end i nogen anden europæisk Stat, maattet opgive Midaldalderens og nyere Tiders efterhaanden forældede Fødselsprincip. Dette gielder der fornemmelig kun for at sikke den blot i Primogenituren arvelige Pairsrettighed; det er det monarkiske, arvelige Princip, overført paa den Deel af Aristokratiet, som deeltager i Folkerepresentationen — med andre Ord, paa det regierende Aristokratie. Men ogsaa i Overhuset betyder den arvede Pairsrettighed kun lidt uden politisk Indsigt og Dygtighed; og i alle øvrige Statsforhold kiender Englænderen intet politisk Fødselsprærogativ. Englands gamle Landadel

(gentry) udgør en talrig og mægtig patricisk Klasse*); men den har, som vi vide, sin Magt og Betydning allene ved sin Grundelenddom, og sin borgerlige Ansæelse kun af den Ugtelse, Familierne fra ældgamle Tider vedligeholde ved personlig Hæderlighed og borgerlige Fortienester. Den udgør det demokratiske Aristokratie, som ikke gielder blot ved Fødsel og Arveret; men faaer sin politiske Gyldighed og Deeltagelse i Repræsentationen ved Folkets Valg til Sæde i the House of Commons.**)

De Fortrin, Aristokratiet endnu eier, kan det derfor overalt, selv i Lande, hvor det hidtil har bevaret sin historiske Ret, kun forsvare og vedligeholde, i det Indvortes ved aandelig Dygtighed, Indsigter og Klogskab; i det udvortes ved Besiddelsen af det eneste stabile Element i Formuen: Familiernes Grundelenddom, eller uafhængelige Jordegods. Vel kan man sige, at selv i det aristokratisk-demokratiske England er den sidste Betingelse ikke uundgaaeligt nødvendigen forenet med den politiske Adels, eller Pairsværdigheden; men det er dog kun meget sjeldne Undtagelser, naar en Pairs-slægt hverken er eller kommer i varig og fast Besiddelse af Familiegods; og det viser sig alt for tydeligt, hvorledes endogsa den hele

*) *J. Burke's „genealogical and heraldic History of the Commoners of Gr. Britain and Ireland“* (4 Vol. gr. 8. Lond. 1833—38) indeholder Stamtaavler for henved 1450, endnu blomstrende Familier, hvoraf mange kunne føre deres Slægtregister op til det 13de og 12te Aarh., ja enkelte lige til den normanniske Erobring.

**) Man har oftere bemærket det mindre Passende i Benævnelserne Over- og Underhus, i Stedet for de engelske, der vel ogsaa udtrykke en Afstand i Rang; men egentlig dog kun i dette Tilfælde bemærke Adels og Borgerstand. I øvrigt veed man jo, at begge Huse, med Hensyn til deres politiske Rettigheder og Virken, staae fuldkomment lige; og at snarere Underhuset, eller Borger-Huset, har det væsentlige Fortrin, at Skattebevillingen allene tilhører det.

engelske Landadels Eksistens er grundet paa Gudsernes Vedligeholdelse i Familierne, til at man ikke skulde indsee, at heller ikke nogen Pairs-slægt i England kan bestaae eller vedligeholde sin Uafhængighed uden arvelige Familiegodsfer. En saadan Besiddelse, stor eller liden i Omfang, er ogsaa den eneste sande Betingelse for en selvstændig, i Slægterne forplantet Adels; og den frie Adelsbonde i Norge deler den med Jarlen og Baronen. Det er en falsk Forestilling, at Majoraterne have deres Skadelighed i Principet selv; eller at dette nødvendigen ved Primogenituren maa bringe uhyre eller uforholdsmæssige Midler i en eneste Arvings Hænder, imedens de øvrige Lod bliver ubilligen tarvelig. Det er ikke heri, at Majoraternes sande Princip ligger; men det er i Grundeiendommens Bevaring for Familien i det Hele, hvilket ikke i Tidens Længde med Sikkerhed kan opnaaes, uden ved den samme Arveret, der vedligeholder Monarkierne. Dette Princip udelukker aldeles ikke den moderate Fordeling af Formuen, som ved fornuftige Vilkaar for den øvrige Familles Underholdning af Majoratet kan opnaaes. Men Majoratsprincipet har i England ikke allene opnaaet sin fuldstændige Betydning, men sin høieste Værdi og Gavnlighed, baade for Aristokratiet og for Statsforfatningen overhovedet, ved at knytte den politiske Adels, Pairsværdigheden, allene til Primogenituren. Netop herved er Staten bleven befriet for den unyttige Byrde af en overdreven talrig, for den selv og for Standen skadelig heraldisk eller Fødsels-Adels, der omsider, i ethvert Land, hvor den fremdeles vedligeholdes anderledes, end i al Fald ved et Heralds-Office og i Stamtablerne, eller, saaledes som hos Englands gentry, ved Familiernes Fastholden ved deres Grundeiendom, maa udarte og blive til en politisk Nullitet, eller synke ned til Hofadelens ubetydelige, for Monarkierne saa ofte forærvelige Klasse, hvis Charakter Montesquieu allerede for

henved hundrede Aar siden teguede med de stærke og levende Farver, som det franske Hof laante ham.*).

Det er derimod den paa Adelsiendom grundede fulde personlige Frihed og Selvstændighed, der netop, ved at binde Adelsens Interesse til Jorden, vil ophæve den Kloft, som i Middelalderen adskilte to Stænder, hvilket en forandret Landbosforfatning i det 19de Aarhundrede snarere maatte knytte meget nær sammen. Hvin Tidens Charakter medførte, hvad vi nu efter vore Begreber kalde Fordom: at Landbruget var en ringe og vanærende Syssel for Ridderens og Adelsmandens Stand, der allene var henviist til Krig og Vaabenfærd, eller i Fred til at dele Landets Styrelse med Fyrsten. Vore Tider medføre en ganske forskiellig Anskuelse. Agerbruget er nu den fricste Næringsyssel af alle, og Jordbesiddelse almindelig erkendt som den heldigste, om ikke den eneste Betingelse for en fuldkommen borgerlig Selvstændighed. Herremanden og Selveieren, der begge efterlade deres Gaarde til en Adelsarving, ere kun større eller mindre Led af den samme Kæde; men begge have derfor ogsaa deres fælles, naturlige Fiende i Tidens nedbrydende eller revolutionaire Princip, der ikke taaler noget Slags Barighed og Fasthed, men vil gjøre Jorden selv til Pøsøre, eller bevægeligt Gods.

Det er efter dette Princip man vil, at Begrebet om al fast Eiendom skulde forsvinde under en ubegrændset Delelighed af enhver dyrket og dyrkelig Eiendomsjord. Ikke blot Jorddrottens Herregaard maatte kunne udstykket; men, da ikke engang Bøndergaardene, med deres Areal, tilstrækkeligt til at underholde den umiddelbare Jorddyrkers Familie, skulde undtages fra at falde fra hinanden i Smaalodder: maatte saaledes ogsaa den egentlige Bønderstand, hvor en saadan endnu

*) Esprit des loix. Livre III. ch. 5.

findes, forsvinde. En Folge heraf vilde blive, at hiin indbildte Lighed i Stand og Vilkaar, som Tidsalderens Bakken og Forvirring vil gøre til eet med borgerlig Frihed og Lighed for Loven, vilde ende med at bringe Agerbrugeren, den lykkeligste, den frieste Statsborger, under Naget af en værre Magt, end Grundadelens, den laveste, den mest materielle og egoistiske Magt: Pengearistokratiets. Den reent frankelese Agerfløvning og Jorddeling, hvilken, naar Sygen bliver ret almindelig, heller ei de større Landeiendomme kunne undgaae, vil omsider kunne føre til det, den i en stor Deel af Itallen har ført til, nemlig Middelgodsernes Forsvinden, tilligemed den egentlige Bøndestands, saaledes som vi kiende den i Tydskland og i Norden; i det hine for det meste ved Opkøb af Capitalister i Stæderne ere gaaede over i enkelte umaadelig store Jord-Gieres Hænder, og Bønderne, fra Selvelere og Fæstere paa bestemt Afgift, ere forvandlede til Jordleiere eller Forpagtere, som yde Grundieierne den halve Brøde. I denne Deel af Itallen (f. Gr. Toscana, Lombardiet, Venedig) gives derfor næsten ingen Land- eller Grundadel, ingen egentlige Herremænd; men heller ingen Bønder, hverken Fæstere eller Selvelere. Patriciske Familier i Stæderne eie den største Deel af Landet; de smaa Jordbrugere er vel ikke Børnede eller Høvbønder; men deres Stilling er derfor saameget mere usikker. *) Ingen nedarvet, hiemlig Vane knytter dem til den kun for visse Aar leiede Jord, der i Øvre-Itallen lønner rigeligt nok, men kun ved en tung og anstrengende Dykning,

*) Jvf. om disse Forhold, hvad Toscana angaaer, et for Middelalderens Landbohistorie interessant lille Skrift af C. F. v. Rumohr: „Ursprung der Besitzlosigkeit des Colonen im neuern Toscana; aus den Urkunden.“ Hamb. 1830 (hvormed bør sammestiltes denne Forfatters herhen hørende Bemærkninger i hans „Reise durch die östl. Bundesstaaten in die Lombardey.“ Lvb. 1833. S. 153—72). Egeledes, mere i Almindelighed om Landboforfatningen i Italien, (men mindre grundigt) Fr. v. Raumer's „Italien.“ I. S. 375—388.

hvoraf Eeieren søger i den korteste Tid at drage saa stor Fordeel, som muelig.

I øvrigt er dette vist nok kun at betragte som et localt og specielt factisk Beviis, intet almindeligt. Særegne historiske Omstændigheder have medført en Tilstand i disse Egne af Italien, der andensteds har dannet sig anderledes, f. Ex. i England. Ogsaa i dette Land kiender man næsten ikke til Fæstebondens Stand, saaledes som den fremtræder hos os og i alle tydske Lande; og Middelalderens almindelige Landbosforhold, Colonnatet eller Borneskkabet, Fæsteren bunden til sin Gaard eller til Grundeierens Gods, er i England i Almindelighed tidligt bleven afløst af andre, friere Forhold, som vel have bragt store, ja umaadelige Landeindomme i de aristokratiske Familiers og Landadelens Hænder: men tillige have givet de umiddelbare Jordbrugere, den Klasse af Agerdyrkere, som er traadt i Stedet for vore Bønder, Leilighed til at erhverve og vedligeholde en Eksistens, der overhovedet sikker den dueelige, stræbsomme Landmand Frugten af hans Arbejde. En stor Deel Jordegods i England er tillige at betragte som gammelt Kronsgods eller Echngods, der, med en Art af Arvesætte, er gaaet over til private Besiddere eller Herlighedsseiere. Overhovedet kan man vel sige, at Landbruget i England har en aristokratisk Charakter: men det har modtaget den samme organiske Forbindelse med demokratiske Elementer, som vi der forefinde i alle Stats- og Borgerlivets Skikkelser og Ittringer. Englands politiske Velsærd er og har længe været knyttet til begge disse Elementers Egevægt; og denne Egevægt har hidtil, skiondt under mangen alvorlig og vældig Partistrid, vedligeholdt sig, fordi en højere national Interesse er fælles for begge.

Imidlertid har det længe været kiendeligt, at Handelsprincipet og den industrielle Magt, begge i deres politiske Natur væsentlig demokratiske, med begges, for Statsbygningens Sikkerhed overhovedet farlige, colossale og skrankeløse

Udstrækning, ere paa Veie til at opnaae en for den mere aristokratisk, mere oprindeligt nationale Landbrugs-Interesse truende Overvægt. Det Farlige i denne viser sig ikke blot i den allerede unaturlige, men dog bestandigt mere udsvulmende engelske Colonialstat i alle Verdensdele, hvis Tilværelse og enorme Tilvært overhovedet ligger fiernere fra Grund-Aristokratiets Interesse, end Agerbruget og den hele indenlandske umiddelbare Production. Men Faren er ikke mindre synlig i Storbritanniens, med lige Skridt forøgede, i 50 Aar omtrent fordoblede Population *). Der var en Tid, da berømte Statsoeconomer betragtede en saadan Stigen som et absolut og ubdrageligt Bevis paa Nationalvelførd, Statsfundhed og Statskraft. Jeg har aldrig kunnet sine nogen sund og lykkelig Tilværelse for en Stat, der ligner et Legeme, hvoraf enkelte Dele bøvne af vorende Fedme og Muskelsvulde, imedens andre Lemmer indsvinde ved tiltagende Magerhed; og det Land, der producerer en stigende Folkemængde, ved Siden af en i endnu stærkere Forhold stigende Mængde af næringsløse og fattige Indbyggere, kan maaskee paa samme Tid vore i Capital-Rigdom, men voxer vissest ikke i national Velførd og Kraft; ligesaa lidt som et saadant Lands Tilstand kan siges at realisere Menneskehedens Fordringer til Statslivet med europæisk Cultur og Civilisation. Japan, hvor der gives en stor Mængde Rige og Velhavende, og ingen Nødsiddende, overgaaer i det mindste heri alle Europas Stater; men ogsaa i vor Verdensdeel har Holland, til en vis Grad og paa sin Maade, lagt for Dagen, at der hverken behøves stort Omfang eller en umaadeligt vorende Befolkning, for at høve et Land til en høj Grad af almindelig udbredt Nationalrigdom og indvortes Blomstring og Kraft.

*) England og Wales havde i A. 1780 omtr. 7,814,000 Indbyggere; 1821 allerede henved 12 Millioner; 1831 derimod 13,900,000. *Macculloch Statist. Acc. of the Br. Emp. I. 405. Id. geogr. Dict. 1841. p. 452.*

Irlands modsatte Exempel synes derimod at maatte bringe hine statsøconomiske Theoretikere paa andre Tanker. I dette Land finde vi saa at sige meget af Middelalderen i dens mørkeste Skikkelse forplantet til det 19de Aarhundrede. Extremerne af det feudale Aristokratie og den i Armod og Afhængighed trældende Almue, af Rigdom og Luxus i pragtfulde Stæder og Herreslotte, og det dybeste Trin af Udsæthed i Huusmandens Leerhytte, hvor Kartofler Maret igiennem er sælles og saa at sige eneste Føde for Mand og Kone, for Børneskollen og Svinet — findes ingensteds i Europa, neppe engang i Moldau og Wallachiet, i saa stærkende en Contrast. Dog er netop i dette Land Befolkningen, især blandt den catholske Deel af Indbyggerne, i en virkelig gaadefuld og næsten utrolig Grad stigende. Naar vi bl. a. tænke paa, hvorledes, i den saakaldte Republiks Tid, den demokratiske Despot Cromwell og hans fanatiske Armeer handlede i Irland — hvorledes Catholikerne den Tid forfulgtes med Jld og Sværd i et Slags Udryddelseskrig (man førte f. Ex. i tusindvis catholske Børn og Fruentimre som Fanger ud af Landet, og solgte dem til Jamaica) — hvorledes Republicanerne confiskerede Catholikernes Gods og Eiendom i hele Irland, med Undtagelse af Provindsen Connaught; og at man endnu i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede kun regnede Irlands hele Folkemængde til omtrent 5 Millioner, og 1821, efter den første ordentlige Folketælling til 6,800,000: saa maa man tilvisse forbauses ved Resultater som disse: at Irland i dette Dieblis har 8 til 9 Millioner Mennesker, hvoraf 6½ Million ere Catholiker, og henved 3 Millioner Fattige*);

*) L'Irlande par de Beaumont: T. I. p. 233. 380. Jvf. Mac Culloch geograph. statist. historical Dictionary. 1841. p. 452. (Efter de her meddelte Tabeller var Irlands Folkemængde 1831 allerede 7,767,000, og den aarlige Tilvæxt i Gjennemsnit 14½ p. St.) Disse Forhold vedligeholde sig ikke allene i de seneste Aar, men synes endog at stige i forbausende Grad. Efter en Folketælling af 1841 skulde Irland nu have 7,963,396 catholske Indbyggere, (i Aaret 1731 kun 1,309,768) og 1,916,317 protestantiske (1731 allerede 700,451.) Hele

Imedens man tillige vil finde den Beskyldning absurd: at hele Irlands Ulykke fra Begyndelsen af allene maa tilskrives den engelske aristokratiske Forfatning. Det er ikke Aristokratiet, som saadant, som national Institution — det er den protestantiske Fanatisme og Despotisme, den protestantiske Geistligheds Tyrannie og Egoisme, den falske Grobringspolitik, i Forening med et fremmedt, unationalt Aristokratie, og endelig, i sildigere Tider, den til Overmaal drevne Jordudstykning, som ere de forenede Kilder til Irlands, Humaniteten og den sande Statskonst lige opværende Folke-Nød.

Det synes ikke at være i et Land, hvor de mest skærende aristokratiske Misforhold og Misbrug fremtræde baade hos den protestantiske Adels og Geistlighed, at vi kunne søge Argumenter til Fordeel for Staternes og deres Forfatningers aristokratiske Element. Ikke desmindre er det netop en Sammenligning imellem Irland og England, der umiskjendeligt lægger for Dagen, at det ikke er de aristokratiske Institutioner i deres Væsen og Natur, men deres flette Anvendelse, og den Misbrug af Institutionerne, som uheldige historiske Forhold have udviklet og næret, der har medført den sørgeligste Tilstand, hvorunder noget Folk i Europa sukker — ja næsten kan man sige, i den hele Verden, hvor organiserede Stater bestaae. Vi maae vel lægge Mærke til: det er den selvsamme constitutionelle Regleringsform, den samme Grundforfatning, den samme fra en fiernere Tid nedstammende Fordeling af Grundejendommen, den samme historiske og statsretlige Form af Adelsstand og Grundaristokratie, hvorunder Storbritannien blomstrer som det rigeste og mægtigste Land i Verden, og Irland, som en særskilt Trebiedeel af denne Stat, frembyder et Følelsen sønderrivende Vilde af National-Elendighed. Denne Sammenligning forbigaae

Folkemængden skulde saaledes nu være stegen til 9,879,000 Mennesker. (Hamb. Corr. 1841. Nr. 246.)

de Allerflestes, som uden videre tilskrive Aristokratiet Irlands Ulykke *); de forbigaae med det samme den eneste Oplosning, der forklarer den ubegribelige Gaade; og denne Oplosning kan hentes i saa historiske Træk.

Irland er et erobret Land, et længe politisk mis-handlet Land — men det er tillige et Land, hvor Erobrerne aldrig ere sammensmeltede med det undertvungne Folk; hvor to Nationer af forskiellig Herkomst i henved 7 Aarhundreder have kæmpet om Besiddelsen af Landet, og hvor Ierne, den celtiske Stamme, vel allerede maatte bukke under for den germaniske, da Henrik den Anden (i anden Halvdeel af 12te Aarh.) gjorde de første varige Erobring i Landet; men uden at dog de Dørvundne ophorte at være i en tildeels ubetvungen Tilstand, eller i uafhængig Besiddelse af de indre Dele af Landet, hvor Erobrerne i Aarhundreder ikke kunde trænge ind. Blev endog det celtiske eller ubetvungne Irland i Tidernes Løb meer og mere indskrænket, indtil det omsider reent forsvandt: saa vandt derimod Landets oprindelige Indbyggere ikke ubetydelig Tilvært ved anglonormanniske Colonister, der i enkelte Familier blandede sig med hine, antog deres Sprog, Sæder og Religion, og saaledes vedligeholdte og forstærkede den for Irland ulykkelige Adskillelse imellem de erobrende Herrer,

*) Dette er saaledes ogsaa den egentlige Grund-Idee for et i øvrigt paa solide Principer og grundig Kundskab til Irlands Tilstand bygget Værk, („L'Irlande sociale, politique & religieuse”, par G. de Beaumont. 3 Ed. Par. 1839. 2 vol. 8.) hvis Forfatter man allene kunde ønske, at han, som Publicist og Statsøkonom, var mindre indtaget for republicanske Ideer og Institutioner, mere upartisk i Betragtningen af le revers de la médaille, og mere forsigtig i at antage heldige Følger af pludselige og reactionaire Omvæltninger. En saa oplyst Statistiker og Statsøkonom maatte ei ville tænke sig, at Irlands 3 eller 4 Millioner Fattige, og maaskee halv saa mange Trængende, kunde hjælpes dermed, at Landets rige og velhavende Grundeiere ogsaa gjordes til Stodder.

Englænderne i England og i Irland, og det i Trældom underkuede Folk, eller den irske Nation. Til den nationale Skilsmisse imellem de to fiendtlige Elementer kom der, fra det 16de Aarhundredes Begyndelse, en endnu større og dybere: det religiøse Schisma. Den ældgamle Catholicisme i Irland — det ældste christnede Land udenfor Italien og Gallien — sluttede sig nærmest til den celtiske Nationalitet. Henrik VIII. forbrede, at Irælænderne skulde opgive deres Fædres Religion, og underkaste sig den nye episkopale Kirke, ligesom Englands politiske Herredomme; men her stødte han paa en Modstand, der var endnu mægtigere end Nationaliteten. I halvandet hundrede Aar fortsatte Irælænderne den fortvivlede Kamp for deres religiøse Tro — en Kamp, der ved stigende gjensidig Forbitrelse antog den samme umenneskelige Charakter, som i vore Dage Borgerkrigen i Spanien, og som først endte under Vilhelm III. med Landets fuldstændige Erobring, og med de catholske Irælænderes Udelukkelse saa godt som fra enhver borgerlig Rettighed. Svovrdt det protestantiske Tyrannie i Irland er gaaet, da det først var kommet derhen, at man vel tilstod Catholicerne fri Religionsøvelse, men berøvede dem alle Betingelser for en statsborgerlig Eksistens: overgaaer næsten al Forestilling *); men vi kunne et opholde os ved den detaillerede Skildring heraf. Vi ville standse ved den sørgelige, for Irlands hele National-

*) Den irlandske Catholic var efter Kong Williams Tid, indtil med Slutningen af det 18de Aarhundrede begyndte, og 1829 fuldendte Emancipationer, udelukket ikke allene fra Valgbarhed til Parlamentet, men endog fra Ansættelse i ethvert civilt Embede, fra Officersposter i Armeen og Marinen, ja selv fra Advocaturen; men alt dette var endnu ei at ligne med Tyranniets Indgreb i Huusret og Eiendomsret. En catholsk Fader havde ikke Formynders-Rettighed over sine Børn; gik et af Børnene over til den protestantiske Kirke, skulde Faderens Formue udelukkende tilhøre dette Barn; intet Slags Vaaben maatte findes i den catholske Irælænderes Børge; eiede han en Hest, kunde enhver Protestant bemægtige sig den, mod en fastsat Priis af 5 Pd. o. s. v.

velfærd afgjørende Folge af Grobringens Natur og af den irlandste Befolknings Deling i Herrer og Trælke, i Rige og Fattige, uden Mellemled og uden Middelstand, i det mindste blandt Landboerne; den nemlig: at Grobringen selv, de i forskellige Perioder fornyede Confiskationer, og de Eiendomsretten ophævede Lovgivninger, der berøvede Irlanderne al Grundsejendom, bragte Landejendommen i lutter store Masser i fremmede, protestantiske, for det meste udenlands levende Herreres Hænder; og derved ikke allene tilintetgjorde Muligheden af at en Bondestand, efter vore Begreber, kunde opstaae i Irland; men tillige forarsagede, at Eiendommene, efter det saa høit prisede frie Forpagtningsystem, udstykkedes i en tallos Mængde af Smaalodder. Til at forværre dette Vilkaar bidrog naturligviis meget, at den irlandste Grundejer ikke blot i Almindelighed er en Udlænding eller Englænder; men som oftest slet ikke, eller kun paa kort Tid, er nærværende i Landet og paa sine Godser. Men endnu fordærveligere virker hiint irlandste Jordbrugssystem, at Grundeieren sædvanligen bortforpagter Godset i store Jorddele eller Parceller til de saakaldte Mellemænd (middle-men), og disse igjen, stundom atter paa anden eller tredje Haand, hyre Jorden ud i Smaadele fra 20, 10 til 5 eller et Par Tønder Land (Acres); Alt med den, hos visse Theoretikere saa meget yndede Frihed i Tidsmaalet for Jorbleien, og Frihed i Opsigelsen *).

Ulykkelige, tifold og hundredefold ulykkelige Irland — uden Fæstebønder, uden Bornebeskab, Stavnsbaand og Hoveri —

*) „Tenants at will“, opsigelige Jordfæstere eller Forpagtere, (jagdbare Pächter kaldes Raumer dem) er den almindelige Form, hvorunder Jorden bortleies i Irland. „Wie soll ich tenants at will übersehen? — Leibeigene? Aber in den alten Tagen der Leibeigenschaft bestand diese vielmehr darin, daß man die Leibeigenen festhielt, und keineswegs, daß man sie fortjagte. Ein ehemaliger Leibeigener ist ein Freiherr, verglichen mit dem jetzigen tenant at will.“ England im J. 1835, von J. Raumer. II. S. 395.

med det frieſte Forhold i Agerbruget paa begge Sider, Frihed til at opſige og til at bortflytte, til at opſkrue Afgiften ſaa høit, ſom Noget vil betale den, og til at gaae bort ſom Tigger i Pjalter, naar den ikke kan betales, og intet er i Hytten at udpante! — Jordudſtykning, Mangel paa Herregaarde med Livsfæſtere og Bøndergaarde, Leetheden i at komme i Beſiddelse af en uſæl Jordlod, eller en endnu uſlere Hytte med en Plet Kartoffel-Jord — med andre Ord, Leetheden i at formere den ved Overmaal ligesaa ulykkelige, ſom under et ſaadant Forhold for Stat og Folk fordærvelige Claſſe af Landalmuen: Huusmændenes — ſaaledes netop de Forhold, man tit nok har fremſtillet ſom de onſkeligſte for et Lands Agerbrug, ere de, der have forenet ſig med Irlands politiffe Undertrykkelse om at fuldende Landalmuens eksempelſe Armod og Uſelhed. Man kan ſige dette næſten uden Indſkrænkning; thi i et Land, hvor en ſaa uforholdsmæssig ſtor Mængde af Befolkningen hører til Agerbrugernes Claſſe *), og hvor $\frac{2}{3}$ af Indbyggerne ere Stoddere, kan Velſtand, efter vore Begreber, i denne Claſſe kun høre til Undtagelser; og hvad vi hos os kalde Fattigdom, bliver til miſundelſesværdige Kaar for Mængden af irlandske Landboere. Herom lader ſig neppe tale for Læſere, der ikke kende Tilſtanden i Irland af detaillerede Reſebefriſvelſer og Parlamentsberetninger. For andre Landes radicale Agitatorer vilde det vel overhovedet være

*) I Irland regnes over to Trediedele af hele Folkemængden at høre til den agerbrugende Folkeclaſſe, i England kun lidt over en Fjerdedeel; endſkjønt den dyrkede Jord i England udgør omtrent 34 Millioner og 290,000 Tdr. Land (Acres), i Irland kun 14 Mill. og 600,000. (*Beaumont, Irland. I. 199. 375.*) I England og Skotland fandtes derimod 1831 i Alt 1 Mill. 434,873 Familier, ſom levede af Industrie og Handel; i hele Irland kun 249,359. (*M. Culloch ſtatist. account of the British Empire. Vol. II. p. 199.*) I England alene regnes den aarlige Værdi af Agricultur-Productionen i Gienſemsnit til 132 $\frac{1}{2}$ Pd. Sterl.; i Irland til 44 $\frac{1}{2}$ Mill. (*Id. geogr. Dict. p. 454.*)

en gavnlig Guur, at sendes paa et Aars Tid til Irland; men uden Lovul vilde endog blot de, der ere vante til at skildre eller at tænke sig den danske Bøndestands Tilstand før 1788 som det Yderste af Udsæthed og Underkuelse, komme til en ganske anden Maalestok, naar Billedet af den irlandske Bønde fremstillede sig for dem.

Aldrig har vort Fædreland kendt en Tilstand, der, endog kun i fjern Afstand, kunde liges med Irlands; men heller aldrig har, hverken i den aristokratiske eller i den absolut monarkiske Periode, en saa uheldig Fordeling af Grundeiendom, et saa ødelæggende Princip for Jordbruget fundet Sted i Danmark, som i Irland. Hos os har Bøndergaardenes Vedligeholdelse som Hovedsag for det umiddelbare Jordbrug, og Lovbogens overhovedet giældende og overholdte Forbud mod deres Nedlæggelse og Inddragelse under Adelsgodset, ikke allene reddet Landet fra mangen fordærvelig Folge af Bøndestandens Fortrykkelse ved Aristokratiets Misbrug af dets Overmagt; men ogsaa gjort det mueligt, paa Landets gamle, nationale Landbosforfatning at grunde en Reform og en ny Lovgivning, der længe have virket høist velgiørende for Landets Nationalvelstand, Agerbrugets Opkomst og Forbedring, den agerdyrkende Stands borgerlige Forhold, sociale Cultur og Moralitet. Vi have hos Os naaet en Periode, der let kunde forberede større, maaskee for en Deel lidet heldige og ønskelige Revolutioner i hine Forhold; men ligesaa lidt som vi kunde ønske os tilbage i en Tid, da hele Danmarks Grundeiendom var i Adelsens Hænder, og Landet kun bestod af dens Herregaarde, og af de underliggende slavnøbundne Bønder — ligesaa lidt kan nogen Patriot ønske vort Land Følgerne af Landbosforfatningens radicale Omvæltning og Hovedgaardernes Forsvinden tilligemed Grundadelen, Majoraternes totale Ophævelse,

og Algerjordenes Udstykning i bevægelige, uindskrænket delelige Parceller og Jordlodder.

Jeg har ovenfor berørt, at det netop er det sidst nævnte Princip — skøndt knyttet til en heel anden Grundform — hvori vi maae søge en Hovedkilde til Irlands Ulykker, nær mest udrundne af Jord-Nager, Overbefolkning og Næringsløshed. At i øvrigt Udviplingsgrunden til dette Lands nationale Ulykker, høiere op i Tiden, ligger i historiske, giennem Aarhundreder virkende Forhold, og i protestantiske Erobreres vedvarende Tyrannie og Haardhed mod det undertvungne, catholske Folk, er ligeledes ovenfor viist. Ikke saameget den aristokratiske Grundbesiddelse i sig selv, som Maaden, hvorpaa baade indfødte og engelske Adelige hævde Indkomsterne af deres Besiddelser i Irland, og det, at Jorden derved er bleven til en Vare, der kan udstykkes i det Uendelige, og hvis Brug sælges giennem flere Hænder, indtil den tilsidst i Smaaletter kommer til de usle Hytteboere, er hiin Kildes egentlige Væld. Ikke det, at Irland, ligesom England, har aristokratisk Forsatning og aristokratiske Grundeiere, er dets Ulykke: men at det ikke har noget indfødt Aristokratie, ingen fra ældgammel Tid, giennem Aarhundreders Løb med Nationen sammensmeltet Landadel; heller ingen Livsfæstere og ingen Bøndestand, ingen Fasthed i Udskiftningen af Algerjorden og Jordbruget imellem større og mindre Godseiere og Fæstere, og derfor en mageløs slet Fordeling af Formue og Grundcapital, en ligesaa mageløs Tilvært af Befolkning og National-Armod — hvis Tilværelse, i Fald den ikke ogsaa paa andre Maader laae for Dagen, vilde røbe sig i de uhyre Strækninger af udyrket Land, og i den forholdsviis meget lave Dagløn. Begge Dele, som Ledsaagere af en udvortes synlig Armod, Udsæthed og Tiggermængde, der overgaaer al Forestilling, høre til de sørgelige Phænomener som overraske enhver Rejsende, der fra Englands hyppigt blomstrende Kraft og Rigdom paa nogle Timer

feer sig henflyttet i et Land, der, under selv samme Love og Forfatning, frembyder den mest stærkende Contrast.

En almindelig Yttring af denne Modfætning er det ogsaa, at den engelsk-irlandske Adels, og Alt hvad der i Landet hører til Tory-Klassen eller Aristokratiet, er en Giensstand for arveligt Had hos Folket, paa hvilket denne Adels saa længe har udøvet et despotisk-lammende og udtærende Tryk; hvorimod i England ogsaa den store Masse af Nationen overhovedet føler sig ved sine Interesser uadskilleligt knyttet til de gamle aristokratiske Forhold og Indretninger, hvilke derfor egentlig intet Parti, ingen Folkeklasse for Alvor vil have afskaffede, uden den Klasse, som er uden Giendom, som intet har at tabe, og derfor let af Demagogerne lader sig indbilde, at den ved en Revolution vilde være sikker paa at vinde. I England har ogsaa Adelen deltaget i den almindelige, indtil Sproget udstrakte, nationale Sammensmeltning af det normanniske og det saksiske Element, hvorved ethvert Spor af Landets Erobring ved en fremmed Stamme efterhaanden er udblettet. Adelen har giennem Aarhundreder næsten altid været Leder af de mest energiske nationale Bevægelser; den har staaet i Spidsen for alle store og ærefulde Foretagender, og hverken skyet Fare eller Opoffring, naar det gjaldt om at begrunde eller forsvare Landets politiske Frihed og Selvstændighed, dets Magt og Nationalrigdom; den har ikke modsat sig nogen Udvikling af de øvrige Stænders lovlige Rettighed, eller enemægtigen villet gribe ind i Statsstyrelsen og tilegne sig Embedsmagten, hvilken, som man veed, efter den engelske Forfatning, for en stor Deel er uafhængig af Regieringsmagten, uden derved at kunne hindre eller svække denne. Under saadanne Forhold har det engelske Aristokratie vist nok ogsaa for sig selv vundet Magt, udbredt Indflydelse og en overveieude Grundrigdom; men det har dog vedligeholdt sin Nationalitet og Popularitet i en saadan Ud-

strækning og Betydning, som intet andet Land til vore Læder fremviser. Det har stadigen deeltaget i den intellectuelle Culturens Fremskridt. Adelen i England har ogsaa i vor Tidsalder indseet, at den, for at kunne forsvare sin Stilling, behøver at være meer end den ved Fødsel og Rigdom anseeligste Stand; at den i Dannelse, Indsigter, Statsklogskab og praktisk Duglighed maa holde sig i Linje med de Fortrinligste, i Fald den, som politisk Stand, vil bevare sin Egeevægt med Statens demokratiske Elementer, som fra saamange af Tidsalderens Vilkaar drage en forhøiet og udvidet Virkekraft. — At i øvrigt det højere, det egentlig politisk-mægtige Aristokratie i England er en af de uundværligste Betingelser for en vedvarende Frihed, og et af de bedste Midler imod indvortes Svækkelse og Fordærvelse, i den for den brittiske Stat eiendommelige Institution, der indskrænker den arvelige Pairsstand til Primogenituren: er i sig selv saa klart, og har saa ofte været omhandlet, at jeg her kan forbigaae det. Kun den Bemærkning vil jeg gjentage: at intet tillige bidrager meer end denne Institution — det brittiske Aristokratiets sande Livsprincip, i Forening med Monarkens Rettighed til at ophøie enhver Borger i Pairsstanden *) — til

*) Dette Monarkens Prærogativ er upaatvilelig et constitutionelt Princip i den brittiske Forfatning, der i en vis Grad er i Stand til at betrygge Monarkiet imod Virkningerne af en overmægtig aristokratisk Opposition; men det er et Middel, der ogsaa kan misbruges og blive farligt for alle Constitutionens Elementer. Imidlertid er det en mærkbar Erfaring, at aldrig har vel nogensinde, under den nærværende engelske Forfatnings hele Varighed, Pairs-Creationen været saa misbrugt, som under det, efter 11 Aars Regiering, af Folket selv styrkede demokratisk-liberale, eller Whig-Ministerium. I disse 11 Aar, eller under den Grey-Melbournske Styrelse, udgjør de nye Pairsers Antal 89, de forfremmede 20; i Alt 109; og blandt dette hele Antal fandtes der kun 15, som ikke desforuden af de liberale Ministre havde modtaget enten Embeder, Høsposter, Ordensdecorationer, eller andre Edbigheds-Forsigtelser. Men Whig-Partiets Hensigt, paa den Maade at købe sig et Baghold hos Aristokratiet, slog dog ganske feil. Det var

at ſtyrke Adelsens Nationalitet, og til at amalgamere den med det øvrige Folk, uden at ſvække eller forringe Standens politifke Bøgt. Et Land, hvor den i Statsſtyrelſen deeltagende Pair altid kan for ſin Perſon beſidde denne høie Adelsrettighed, og kun efterlader den til ſin nærmefte Arving, imedens hans øvrige Slægt allene ved perſonlig Fortienefte kan gjøre ſig gieldende i Staten — et ſaadant Land er ſikkert for de ſkadelige og fordærvelige Følger, ſom en alt for talrig, forarmet, afhængig, ahneſtolt og uduelig Adels har medført; og i et ſaadant Land, hvor kun den Enkelte i hver Slægt, Hovedet for Familien, arver Adelsrettigheder, imedens hans Brødre og Slægtninge overhovedet ikke have anden Standbret end den borgerlig fødte, finder en medierende Overgang Sted imellem Adelsſtand og Borgerſtand, der ſædnes overalt, hvor Fødselen antages at adle den hele Slægt. *)

et ſlet og fortoilet Middel, ſom tilſidſt forſtærkede Oppofitionen i Overhuſet, i Stedet for at ſvække den.

- *) Jeg veed i øvrigt vel, at Pairsſtandens Primogenitur og arvelige Succefſion, ſom enefte abſolut Betingeſe for at tage Sæde i Overhuſet, ikke er den enefte Rettighed eller Fordeel, ſom Brugen og Sæderne, men ikke Loven, tildeler Pairsſlægterne. Thi ſkiondt Pairskernes Børn viſt nok for Loven ere Commoners, regnes dog, ved Skik og Brug, den første Generation til Nobility; Børn af en Hertug og Marquis tituleres Lord og Lady, og ligeledes Grevernes ældſte Sønner (Lords by courtesy) m. m. Vigtigere er det, at man vel ikke meget hyppigt ſeer nogen Pairs-Søn at ſtaa ind i et borgerligt Fag, da de ſædvanligen enten ved Wiſtermaal og paa anden Maade blive Godsøiere: eller de erholde Anſættelſer i Armeen, og i Statsembeder. Dog er det Modſatte ingentunde ualmindeligt. („Les fils cadets des Lords entrent journallement (dette Udtryk er vel for ſtærkt) dans le commerce, ſans que l'idée même de dérogeance ſe préſente à leur eſprit.” *Stæll Holſtein Lettres ſur l'Angleterre* p. 159.) Overhovedet gielder det ogſaa kun om den første Generation, at de yngre Pairsſønner holde ſig nærmefst til Kriſtokratiet; og hverken om de følgende, eller om Sidelinierne. Her indtræder ſaaledes en virkelig Amalgamation med Borgerſtanden, (Commoners) ſom imidlertid dog aldrig ophæver det Slægs patriciſke Adels, eller Anſeelse og Betydning, der følger de gamle og navnkundige Familier ſom ſaadanne.

Vi ere ved Slutningen af disse fragmentariske Betragtninger; og hvad her endnu kan tilføies, maa indskrænkes til nogle Resultater af det Foregaaende, som kunne gjøre det tydeligere, paa hvilke Grundsætninger vi bygge Meningen om det aristokratiske Elements vedvarende Nødvendighed, ligesom for enhver Statsforfatning overhovedet, saaledes i Særdeleshed for den monarkiske. Udeles modsat denne Mening er det, at ville prise Despotismen under aristokratiske Former, eller anbefale Gienfødselen af et Adelsdyrannie over Bondestanden. Dette hører til saadanne Sætninger, som i vor Tid kun behøve at udtales, for at lægge deres Fornuftløshed for Dagen, for at ophæve eller giendrive sig selv; og de, der give sig Skin af at tillægge enhver aristokratisk Tendents saa flette Motiver, bruge kun det almindelige Kunstgreb i enhver Partistrid: at dølge den halve Sandhed. Ligesaa lidt er her tænkt paa at tilraade det ikke mindre absurde: at søge Aristokratiets Styrke allene i Tallet; at formere en Fødselsadel, der hverken har Paireret eller Majorater at støtte sig til; eller at skabe en ny, konstlig Adel, hvor der ingen Elementer gives, ved hvilke den saa at sige af sig selv kan danne sig. Heller ei er det Meningen, at det kunde hjælpe Aristokratiet, om man ved Hofgunst og personlige Fortrin vilde bringe en henvisnende Fødselsadel igien paa Fode; i den Tanke, at den tomme Skal, uden indvortes Marv og Kærne, skulde komme til at betyde noget i en Tid da Realiteten, i det Materielle som i det Intellectuelle, ganske har vundet Overvægten, og den beregnende Forstand og Klogskab alt for længe siden have fortrængt Phantasien fra enhver Indvirkning paa det borgerlige Liv. Adelen maa, om den vil gielde noget i vore Dage, ligesaa vel bygge paa en reel, i og ved sig selv gieldende Grund, som dette var Tilfældet i Middelalderen. Da bestod denne Grund, deels i Besiddelsen af fri Jordeiendom, deels i personlige Egenskaber, højere

Æresfølelse, Vaabenfærdighed, Krigsdygtighed, Mod og Tap-
perhed. Den sidste Deel har tabt det allermeste af sin Betyd-
ning, siden Krigen har forandret sin Natur, og militære Ta-
lenter i enhver Stand kunne gøre sig gjældende. Adelen maa
nu, om den vil holde sig, vinde den samme Udmærkelse og
Overlegenhed i ædlere Aandsdannelse, som den i Middelalderen
besad i ridderlige Øvelser, i legemlig Styrke og Færdighed; og man
vil dertil endnu kunne fordrø, at den altid med hsin Dannelse
forbinder den høiere Filtahed, Urbanitet og Livsflogskab, der i
vore Dage omtrent have indtaget samme Plads, som fordum
det for længe siden forsvundne ridderlige Galanterie, og netop
ere de Egenskaber, hvorved en formuende Adelslettere end nogen
anden Stand, hvis borgerlige Eksistens og Leveveie er knyttet
til Industrie, mechanicke Arbejde, eller et underordnet Forret-
ningsliv, vil kunne vinde den overlegne, høiere og forfinede
Cultur, som kun Verdenslivet og en rig Erfaringskreds med-
dele. Disse ere Privilegier, som Adelen kan erhverve sig selv,
og som Ingen kan berøve Besidderen.

Det er i øvrigt en Folge af de ovenfor fremstillede Be-
greber om Adelsstanden som et historisk Element, en med po-
litisk og statsretlig Bøgt gjældende Stand, at den ikke allene
maa hvile paa Arvelighedens Princip; men at dette maa have
en gammel traditionel Grund i Statssamfundet. En ny
Adel, som man vilde frembringe der, hvor den gamle Adel
recent havde tabt sin borgerlig Selvstændighed, eller var nær
ved at uddøe, vilde i vor Tid ikke blive til meget andet, end
en arvelig Titel. Den vilde blive det saameget mere, naar
den ikke havde noget andet at støtte sig paa, end et Adelsbrev
og Vaabenstøid. Det eneste reelle Princip for en ny Adel
er Famillegodsset eller Majoratet; og Besiddelsen af et saadant
er det rette Adelsbrev.

Ved Siden af den indvortes og historiske Betydning, der

er nødvendig for at gjøre Adelen i et Land til noget meer end en Skygge, staaer saaledes den anden, ydre, statistiske og statsrettlige Betingelse for Adelen's Tilværelse som politisk Stand, Besiddelsen af arvelig Grundeieendom. Dennes Vedligeholdelse i Familien er vel ikke ubelukkende knyttet til en Institution af feudal Natur: Majoraterne; men til en vis Grad er dog denne Indretning uundværlig for at vedligeholde et uafhængigt Grundaristokratie; det er heller ikke dens med Fornuft og med rigtige Statsgrundføringer overensstemmende Eksistens, men dens Overdrivelse, dens unaturlige Udvidelse, der medfører de skadelige Følger for Staten og Familierne selv, som tilskrives den. Fordi det kan være gavnligt, at en Deel af de større Jordeiendomme have en sikket Stabilitet som uafhængeligt Famillegods: derfor behøver hverken Jorden, Statens vigtigste Grundcapital, at være altfor ulige deelt (som jo i Danmark slet ikke finder Sted), eller Majoratsbesiddelsen at være forbunden med Undertrykkelsen af en fri Bondestand; endnu mindre den hele Grundeieendom at være i Adelen's Hænder, som den i en vis Periode var det hos os. At i øvrigt et ved saadan Eiendom endog umaadelig mægtigt Aristokratie kan forenes med den mest blomstrende Tilstand af Agerbrug og Landvæsen — ja, at disses største Flor har kunnet udvikle sig i et Land, hvor de største Adelsgodser, eller samlede private Jordeiendomme findes — ogsaa derpaa have vi Englands Exempel. At Majoratsprincippet hverken staaer i Veien for borgerlig Frihed overhovedet, eller for Vedligeholdelsen af denne Frihed hos Landalmuen, eller i Bondestanden: derpaa giver Norge et ligesaa mærkeligt Exempel. Det eneste Land i Europa, hvor denne Stand har vedligeholdt et Majoratsprincip i den med Selveiendom forenede Adelsret, har tilige bevaret denne gamle Indretning under en Constitution, der har de allerfleste demokratiske Elementer, som nogen monarkisk

Stat kan fremvise. Men da her i dette Land baade fattes Adels og, med enkelte Undtagelser, ogsaa større Jordegodser: saa gaaer denne Stat en Periode i Møde, hvori det i Constitutionen manglende politiske Element let vil faae et Surrogat i Bondearistokratiet, der kan føre til lige saa store Ufuldkommenheder i Forfatningen, som Adelsaristokratiet.

Skulde man nu endog finde, at Tidens Aand og Vilkaar hverken vilde tilraade eller fremme Adelsmajoritets Indførelse i saadanne Stater, hvor denne Institution aldrig tilforn fandtes: vilde det derfor ikke være mindre farligt og upolitisk at afskaffe dem i nogen monarkisk Stat, hvor de have en historisk, i Jordeiendommens Beskaffenhed og Fordeling grundet Eksistens; thi det er allene de arvelige Godsbesiddere, som ved alvorligen at forene deres Interesser og danne en sammenholdende Klasse af selvstændige Statsborgere, kunne conservere Grundadelens aristokratiske Element i Staterne. Egesom nu Adelsret, Selveiendom i Bondestanden, eller hos os, og i den største Deel af Lydsland, Fæstegaardenes fra gammel Tid af bestemte Areal, og Fæstets hyppige Arvelighed i Familien — har været det, for den jordbrugende Almue og for Staterne lige velgørende, conservative Princip i Landbosforfatningen, der har reddet den store Masse af Bondergaardene fra en fordærlig Udstyknings: saaledes gielder det samme om de større Jordeiendomme, der, i et vist Forhold, ere ligesaa uundværlige for de agrariske Forhold og for Statens Interesse, i det de for begge afgive Jordbrugets eller Landhuusholdningens faste Kiærne, og den for Agriculturstater fortrinligen vigtige, betryggende Stabilitet, der forsvinder i samme Forhold, som den opløsende Jord-Udstyknings tiltager over den Grændse, hvor Jordmaalet bliver utilstrækkeligt for den umiddelbare Jordbrugers Livsophold; med andre Ord, hvor Agerbruget ophører at være Næringsbrug for en selvstændig Bondestand. Nu

lader igjen en saadan Stabilitet for større Landeieendomme sig i Længden ikke tænke, uden saadanne Forhold i Staten, der betrygge Familiegodfers Tilværelse — det være nu ved egentlige Majorater, eller ved andre Love og Vedtægter for Godsets Bevaring i Familien*); og her komme vi tilbage til det Punkt, hvor det politiske Aristokratie knytter sig til den faste Jordbesiddelse, hvor en selvstændig Grundadel med Besiddelsen forbinder den arvelige Standbret.

Saaledes komme vi ogsaa tilbage til det Resultat, at jo mere man, baade fra historiske og filosofisk-politiske Synspunkter undersøger, hvad der til enhver Tid har givet, og endnu allene kan give det arvelige Aristokratie eller Adelsstanden eiendommelig politisk Vægt og vedvarende Livskraft: desto mere klart vil det blive, at det deels maa være de i en højere Stands Slægter forplantede personlige eller aandelige Fortrin; deels den personlige Uafhængighed og Selvstændighed, der er bygget paa en, saa vidt menneskelige Forhold tilstede det, sikker og varig Grundvold. Uden en saadan er al Adelskun Chisnære, og betyder ikke meer end Rang, Titler eller Distinctioner, der slet ikke have noget tilfælles med Aristokratiets væsentlige Element: en selvstændig, ved Standsrettighed betinget borgerlig Eksistens. Men at man i den seneste Tid

* I England, hvor Lovene i det hele have deres Ufuldkommenheder, ikke i Frihedens Indskrænkning, men snarere i dens alt for ubegrænsede Udvidelse, hersker vel Majoratsprincipet i Arveretten tilsyneladende i den mest absolute Grad og Udstrækning. Lovlig Arving til den Afsødes hele og udeelte faste Eiendom er uden Undtagelse den ældste Søn, eller ældste Datter; og i Mangel af disse overhovedet den nærmeste Arving. Men enhver Besidder af saadan Eiendom har tillige en aldeles uindskrænket Frihed til ved Testamente at dele sin faste Formue imellem sine Børn, ja selv, med Forbigaaelse af sine Børn og Arvinger at disponere over Eiendommen ganske efter eget Tykke. Førstefødselsrettens almindelige Gyldighed er saaledes gjort afhængig af ethvert Individis Villie og Magt til at ophæve den.

— og det uden at see hen til Udartning og Misbrug — overhovedet har fastet Had paa en saaledes eksisterende politisk Stand, udgaaer nu ikke saameget fra de absolute monarkiske Ideer, som fra den, efter Revolutionen mere overhaandtagende demokratiske Absolutisme. Det er den, der gierne vil ifore Autokratiets Aand og Princip republicanke Former, og begrave den virkelige politiske Frihed, Statsfriheden, meddeelt enhver Borgerklasse, under et andet Slags Despotisme, med Navn af Folkevillie — en Villie, der repræsenteres af velende Partier, ligesom disse af enkelte, talentsfulde Individuer, som have Lyst til at herske, og til en Tid, i en vis Grad virkelig herske, enten ved den offentlige Tale eller ved Pressens Indflydelse. Det er ogsaa hiin Absolutisme, som vil have monarkiske og aristokratiske Misbrug ombyttede med oligarkiske; som vil ophæve Standsforskjel og Standsret, for at bringe det til en chimæriske Lighed i alle Statslivets og Borgerlivets Potentser — en Lighed, der ogsaa vilde medføre hiin Bevægelighed i alle udbortes Vilkaar, Eiendomsforholdene ikke engang undtagne, som tilsidst maatte lede til Oplosning af al Varighed og Bestandighed, baade i Statsforhold, Nationalitet, individuel Retlighed og Eiendomsikkerhed. For en saadan nivellerende Lighed maatte da ei allene Fødselens, men ogsaa Aandens og Culturens Aristokratie, den høiere Dannelse, den ædlere Uafhængigheds Fortrin — ikke blot den aristokratiske Grundeiendom, men overhovedet alle større Jordbesiddelser forsvinde. Thi, hvad ere disse egentlig andet, end Landeieendommens faste Kiærne, der i sig selv medfører et aristokratiske Grund-Element — med andre Ord, Betingelsen for en Grundadel, som, naar Eiendommen er der, i Tidens Længde vil danne sig selv?

Betragte vi nærmere, hvilke de Kræfter ere, som i vor Tidsalder endnu kunne modstaae hiin alt oplosende demokratiske

Absolutisme — der i sig selv er det samme som den franske Revolutions Eighedsprincip, som førte til Nedbrydelsen af alt det forhen Bestaaende, men som derimod, da det kom til Opbyggelsen af det Nye, efter saamange mislykkede Forsøg, kun har bragt det til et provisorisk Monarkie, svævende imellem Absolutismen og Republikken: saa finde vi unegtelig en saadan Modstand i de Europas politiske Organisme overhovedet beherskende monarkiske Statsformer; men i de allerfleste af de saaledes organiserede Stater er tillige for længe siden den Overbeviisning kommen til Modenhed: at Monarkiet ikke kan staae allene, saa lidt som Republikken. Ogsaa den har sit aristokratiske Princip i den velende Magt, som Rigdom og Besiddelse, eller Folkegunst og personlig Overlegenhed, tildele Partier og Partiansførere; og det farligste i denne Magt er netop, at den er ustadig, usikker, og afhængig af den individuelle Egoisme. Monarkiet maa derimod enten allene kunne udholde en vedvarende og uvis Kamp med det, efter Revolutionen, længe i Magt vorende Demokratie; eller det maa være i en Stilling, hvori det kan støtte sig til det politiske Medlemmed imellem begge absolutistiske Elementer, som danner sig giennem et organisk og nationalt Aristokratie. Det er ovenfor berørt, hvorledes et saadant er til og virker i England; hvorledes det her er i en Stilling, der hverken er fiendtlig i Forholdet til Monarken, eller til Nationen; og hvorledes baade Statens Styrke og den borgerlige Frihed i England hviler paa en dybt begrundet Egeværge imellem Regeringsmagten og Stændernes Organisme. — Nu er det ligesaa bekiendt, at en Stilling, som denne, har Aristokratiet ikke i nogen anden europæisk Stat, som at heller ikke nogen anden Stat med en saadan Kraft, og med en hos hele Folket saa eensstemmig Vilje, hidtil har tilbavvist ethvert Forsøg af Revolutionen paa at indtrænge eller indsmugle sig i den brittiske Forfatning, i Nationens

Tænkemaabe, eller i dens eiendommelige sociale Form og Udvikling. Den franske Revolution har derfor dog ei været uden store Følger for det brittiske Rige; den har fremmet en i colossale Forhold vorende Udvikling af dets ydre politiske Magt, og ved Siden heraf banet Vej for en Række af vigtige indvortes Statsreformer. — Men, hvor langt anderledes er Adelsens og Aristokratiets nærværende politiske Tilstand i det øvrige Europa! Næsten overalt er det, om ikke tilintetgjort, som i de revolutionerede vestlige Stater, saa dog til den Grad svækket, at der ikke mere kan være Tale om dets Overtægt i Statssamfundet, men kun om at bringe det til Afgjørelse, om og hvor det endnu har saamegen Livskraft tilbage, at det kan hævde sin Tilværelse og Gyldighed som activt Element i Statsforfatningen.

Hvor forskiellig endog Meningen kan være hos politiske Theoretikere om et arveligt Aristokratie, dets Nødvendighed, eller Uundværlighed i en monarkisk Stat m. m., saa vil man dog, lige fra den liberale Montesquieu til vore Dage, finde alle dem, der give Historie og Erfaring Magt ved Siden af den abstracte Theorie, i Hovedsagen enige om de to Sætninger, jeg endnu vil underkaste en kort Betragtning: 1) at det arvelige Aristokratie er naturligt og væsentligt i enhver monarkisk Statsform, men særdeles i den constitutionelle; 2) at det tillige maa være nationalt, d. e. udgaact fra Folkets oprindelige eller ældre Forfatning, og saaledes fremtræde som en historisk Stand, ligesaa vel som Borger- og Bondestand. At hertil endnu slutter sig den Betingelse: at Aristokratiet, for at være meer end en død Form, maa besidde den active Livskraft, der udgaaer fra en fuldstændig Deeltagelse i Tidssalderens aandelige Udvikling: er allerede antydet.

Hvad det første angaaer, da har jo allerede Montesquieu*), den statskloge Frihedsven, tilbeelt Aristokratiet den

*) At jeg her allene anfører denne classiske Forfatter, og ikke en Mængde

Plads, det bør indtage i Stater, hvor borgerlig Frihed skal herske; nemlig Pladsen som en Vællemmagt, hvis Bestemmelse er at moderere Virkningen af en lige eensidig udelukkende Udvælgelse af den lovgivende og den executive Magt — naar den enten skal tænkes allene hos Regjeringen, eller allene hos et Samfund af Folkerepræsentanter. Dette saaledes modererende Element imellem Styrelsen og Folket, imellem den monarkiske Villie, som udfordres til en Regjering, og den demokratiske Drift til at modstaae denne Villie, eller adsplitte den i utallige Individuers Lykke: ligger netop i Aristokratiet — den Deel af Statsborgerne, hvis Stilling ikke blot giver dem den stærkeste Interesse i Samfundets Vedligeholdelse; men tillige sætter dem i Stand til at styrke Demokratiet, uden derfor at virke imod det monarkiske Princip, der maa leve hos en fast og kraftfuld Regjering. — Med andre Ord, Montesquieu tillægger Aristokratiet ingen herskende, ingen eensidigt afgjørende, ingen anderledes privilegeret Stilling i Staten end den, som virkelig gjør det til Mægler imellem de to absolutistiske Principer: det monarkiske og det demokratiske, Villiens Eenhed og Villiens Mangfoldighed. For at denne Mægling kan have en virkelig levende Kraft, maa imidlertid det Element i Staten, hvorfra den skal udgaae, have en Selvstændighed, som det hverken laaner af Regenten, eller af de øvrige Stænder. Aristokratiet maa være Adels; Adelen maa være en politisk Stand; Standen maa være arvelig; den maa have en Rettighed i og ved sig selv, som Tilfælde og Vilkaarlighed hverken kunne give, eller fratage den. I øvrigt, naar vi for at

nyere, der ere af samme eller lignende Mening, seer deels fordi Ingen vil kunne negte ham en ligesaa ædel og frisindet Aand, som et dybt og skarpt politisk Blik; deels fordi Alt hvad der efter Montesquieu er skrevet over Statsforfatning, Statsorganisme, borgerlig Frihed og Repræsentation, i sig selv dog er bygget paa de samme Grundideer, der tydeligt, klart og fuldstændigt findes angivne hos ham.

udtrykke Aristokratiets Grundvæsen, sige: det maa være arveligt: saa mene vi — saaledes som det ogsaa ovenfor tilstrækkeligt er antydnet — at Fødselen kun er een, nemlig en udbortes Betingelse for Adelsstandens Tilværelse; en saadan, der kun ved det Nødvendige i Standens Arvelighed faaer sin egentlige Betydning. Men denne Arvelighed maa tillige, for at kunne faae politisk Realitet, for at blive til meer, end et arveligt Skygebillede af en for længe siden uddød Kraft, knytte sig til den stabile Eiendom, der ligesaa fuldt er Aristokratiets nødvendige materielle Basis, som Land og Folk ere det for en Stat og dens Regjering.

I det constitutionelle Monarkie er det bevægelige, demokratiske Princip, ikke allene sikret i dets active Tilværelse ved et frit Valg af Folkerepræsentanter i de Borgerklasser, som kunne have borgerlig Selvstændighed; men Bevægeligheden er i hoi Grad forstærket i dens Kræfter og Virkninger ved den valgte Repræsentations sædvanlige og hyppige Omskiftning. Den Stabilitet, som Statens Organisme derhos fordrer, som i det rene Monarkie er concentreret i Kongemagten, kan derfor i det constitutionelle endnu mindre undvære det aristokratiske Elements Basis for Ejevægten imellem de hinanden modvirkende Statskræfter. Skal her ikke een af disse vinde en Overvægt, hvorved Forsatningen omsider maa synke og gaae til Grunde: da maa ogsaa Folkets og Nationalitetens varige Idee og Grundvæsen repræsenteres ved et Grundaristokratie, som hverken er afhængigt af Gnevælde eller Folkelune.

I enhver repræsentativ Statsforfatning er, som al Erfaring lærer, umiddelbar Deel i Statsinteressen, og saaledes Eiendom, men særdeles den faste Eiendom, den sikreste, om ikke den eneste Grundbetingelse for den Selvstændighed, der udfordres til Valgbarhed; og saaledes er da ogsaa i en saadan Forfatning den arvelige Familie-Eiendom en naturlig

Betingelse for det arvelige eller aristokratiske Element i Repræsentationen — den Deel af samme, der omfatter Statens varigste, uforanderlige Interesser. Saaledes afgive da tillige de større Laudeiendomme en sikker, ja nødvendig Betingelse for det stabile og conservative Princip i Statskonsten — det Princip, som fortrinligen repræsenteres ved det arvelige Aristokratie. Jo mindre Giendommen er, desto mere mobil bliver Jorden, og desto mindre Gierens umiddelbare Deel i Statsinteressens.

Hvor stærkt man nu endog vil angribe hiint Princip, ved eensidigen at fremhæve dets svage Side, eller de skadelige Følger, det kan have — og hvor lidt vi ere sindede at modsiges, hvad baade Theorie og Erfaring tilstrækkeligt lærer, at Conservation ei kan bestaae i Stagnation: saa maa heller ikke Radicalismens Feltraab være os nok til derover at glemme, hvad der er en i alle Tidsalderes prøvet Sandhed: Den conservative Politik er ikke modsat den liberale, men kun den destructive; og det er denne, ikke den første, som er velgiørende Reformers sande Fiende, da den gør dem umuelige. Enhver Institution, der skal kunne forbedres, maa bevares; kun Revolutioner gaae ud fra Odelæggelsen, som Basis for Reformen, og begynde med Tilintetgørelsen af det Sikke i Staternes Eksistens og Nationernes Velfærd, for at henvise dem til den nye Opbyggelse i en uvis Fremtid. Det er et Bovespil, der foretages med den nærværende og de nærmest kommende Generationers nationale og private Velfærd. I det denne gaaer i Løbet, henvise Revolutionens Ledere den skuffede Slægt til Efterkommernes bedre Lykke, til en fiernere Fremtids Gienfødelse af det Destruerede, og trøste den, omtrent som naar man dermed vil trøste Millionairen, der er forarmet ved en uhyre og uheldig Speculation: at den Formue, han har skilt sig ved, vil i sin Tid nok bære Frugt i Andres Hænder. — Ogsaa Stændernes Ophævelse, Tilintetgørelsen af

deres Basis og gjensidige Indvirkning paa hinanden, er en revolutionair Omvæltning af ældgamle nationale og historiske Statsforhold, hvis Følger ville spores i det Dybeste af Statens Grundvold. At tilintetgjøre Adelsaristokratiet er paa cengang at tilintetgjøre Betingelsen for en over hele Statens Omfang udbredt højere selskabelig Cultur; at forstyrre Ege vægten i det borgerlige Samfund, ved at destruere et politisk Element, hvis naturlige Bestemmelse er at beskytte Folket mod Despotismen (saavel Monarkernes, som Oligarkernes), Regjeringen mod Revolutionerne, og begge mod Anarkiets og det absolute Demokraties Udæggelser; og det er at bane Veien for den laveste og mest crasse af de i Statslivet virkende særskilte Potenser, Pengearistokratiet. Tænke vi os dette i Adelsens Sted som indtraadt i Landbosforholdet og i Grundeiendommen — med andre Ord, tænke vi os de sidste Spor af en Grundadel, med og uden Majorater, forsvundne; Forholdet imellem Herrestand og Bondestand reent ophævet; Fæstebønderne alle forvandlede til Selveiere eller opsigelige Jordleiere — i begge Dele med ulimiteret Udstykningsret — Herregaardene, hele og parcellerede, som en blot Handelsvare, som Gjenstand for aagrende Speculation, der snart i Hovedgaardens Udstykning til kummerlige Parcelgaard, snart i Opkøb og Sammenkøb af Bondejord, kan gjøre baade Algeren og dens umiddelbare Dyrkere (thi begge ere jo dog under hvilken som helst agrarisk Tilstand, uadskillelige) til det løse, bevægelige Middel for reent egoistisk Vindesygge*): da have vi nogle Grundtræk af Billedet paa

*) Jeg kalder saaledes det Motiv for Handel med Landeendom, der allene gaaer ud fra mercantil Speculation, der betragter Jord-Handel, Korn-Handel, Traalast-Handel, o. s. v. fra eet og samme Synspunkt: den ved Kjøb og Salg overskydende Profit. Dobbelt uværdige ere vist nok saadanne Motiver, naar de findes hos adelige Herremænd, eller endog Majoratsbesiddere. Men at de i denne Stand overhovedet hos os — i det mindste paa Herne — hidtil have hørt til sådanne Undtagelser, kan bemærkes.

den Tilstand, der vil afløse Tilintetgørelsen af en Adelsstand, baseret paa Grundæie og Familiegods; da have vi den Tilstand, hver en ædler, til arvet Besiddelse knyttet Stand af Jordbrugere vil forsvinde, og hvort Landet vil kunne nærme sig den agrariske Forfatning, som i halvandet hundrede Aar har medført og fuldført Irlands Ulykke, og skabt 3 Millioner Betlere i dette af Naturen med Frugtbarhed og Skønhed rigt begavede Land — en Forfatning, som ogsaa allerede i endel Egne af Frankrige har begyndt at udvikle sig fra den ubegrændede Jordfløvning og fra Overbefolkningen uadskillelige Folger.

I det vi nu nævuede Irland, bringer dette Lands forhold berørte Forhold os til det andet ovenfor angivne Punkt i Aristokratiets Organisme, naar denne skal kunne vedligeholde Liv og Sundhed; naar Aristokratiet i monarkiske Stater (thi disse er det vi have holdt os til*) skal beholde den velgørende Eksistens og Virkning, som bedst sikrer dets Varighed: at nemlig Adelen maa være national og populair, ved en gammel Forfatning, gamle Besiddelser og Rettigheder, sammenvoren med Folket, udsprungen af detses Rod, og deeltagende i enhver national Interesse, i enhver naturlig Udvikling af Borgerfamsfundets Velfærd gennem de øvrige Stænder. Dette opnaaer den kun som Landadel, som Besidder af arveligt Jordegods, og ved den historisk-socialt Forbindelse, der knytter sig imellem Herrestand og Bondestanden, imellem en saadan Adels og de afhængige Agerbrugere, der dyrke Grundæierens

*) At Adels og Aristokratie kan tænkes, og har eksisteret i Republiker: skulde det vel være uforsømt at bringe i Erindring; men det er vel værd at erindre sig, at i den Tid, da selv de fleste Schweizer-Cantoner havde en Blanding af Aristokratie i det herskende demokratiske Element, i den Tid var Republiken enig, fri, blomstrende. Meppe tør vi mere tillægge den een af disse Egenskaber, fra det Dødelik, da Revolutionen ogsaa naaede dette Land, og da det absolute Demokratie næsten i alle Cantoner havde faaet Overhaand.

overflødige Jord for egen Regning. Hvad enten dette skeer under Forhold af en Censur, en fast Jordskyld (Jordfæste), eller en efter Gierens Godtykke foranderlig Afgift (Forpagtning): vil hiin Forbindelse imellem Adels og Bondestand ikke opløses, saalænge Grundbetingelserne, Godssets Arvelighed i Familien, og Fæstesjorens Bevaring ved Hovedgaarden, existere. At Forbindelsen i første Tilfælde knytter sig fastere, og langt mere antager den heldige Natur af et vidt udstrakt huusligt og Tyende-Forhold, end hvor Grundeieren dog altid bliver fremmed og ligegyldig for den Leier eller Forpagter, som han kan skifte, naar han vil, eller hvis Afgift han efter Godtbefindende kan forandre eller forhøje: er let at indsee, og ofte afhandlet. I øvrigt er det ikke vor Mening, at bestride Selveierbondens overhovedet heldigere Lod, der hvor hans Gaardbrug altid er sikkert, og tilstrækkeligt nok til at opholde en uafhængig Landbofamilie. Hvor dette ikke er Tilfældet, der veed man jo tillige hvilke Fordele en agrarisk Forfatning, som den, der i Tydskland og Danmark saa længe var den herskende, kan rose sig af; naar vi borttage de uvæsentlige, for Bondestanden haarde og nedtrykkende Vilkaar, Livegenstabet, ubestemt Hovarbejde, m. m. En nærmere Betragtning af denne Stienstand ligger uden for vort Maal. Vi forudsætte de Betingelser som givne, at en arvelig Adelsstand og adelige Godseiere existere; og at denne Stand fra gammel Tid af har været Besidder af større Landeiendomme. Her maa da, under alle Omstændigheder, en retsbegrundet Forbindelse imellem Grundherren og den umiddelbare Agerbruger uden Grundeiendom, finde Sted. Men denne Forbindelse antager en aldeles forskellig Natur, eftersom Herrestanden enten betragter sig som Jordbrugere, og Godset som sit Siem, eller ikke*). Det er kun den Adels, der har

*) Det her angivne Forhold er netop det, som i England er det herskende, endog blandt Aristokratiets øverste Klasse. Selv den fornemste spiss af Tidsskrift. III.

sit Sæde paa Jordegodsset, sin Hiemstavn iblandt sine Bønder, der vil opnaae og bevare den Popularitet og Nationalitet, som giver den Styrke og politisk Betydning*). En Ministeriel eller Hof-Adel, uden Godser, eller for hvilken Godset er en Bisag, en blot Indtægtskilde, knytter aldrig hiin organiske Forbindelse med den ringere Landbofsstand, og vinder aldrig hiin selvstændige Betydning, som en uafhængig Landadel.

Dette er i øvrigt saaledes at forstaae, at denne Adel kan tænkes som uafhængig i dens personlige Stilling, uafhængig af Regjeringen eller Regenten, men ikke uafhængig af Staten. Her ligger den sande Grændse for det aristokratiske Elements gavnlige Virken og Njtring. Adelen maa ei ville udgiøre en politisk uafhængig, en ved Privilegier baade af Monarken og af Folket uberoende Stand; med andre Ord, et Parti i Staten, hvis isolerede Stilling bliver en fiendtlig, saavel mod Regjeringen, som mod de øvrige Stænder. Aristokratiet kan ikke staae allene i det borgerlige Samsfund; saalidt som Fyrsten kan det i nogen som helst monarkisk Stat — man kalde den nu absolut eller constitutionel; og Adelen maa, for at indtage sin rette Plads i det 19de Aarhundredes europæiske Statsystemer, ikke mere ville udgiøre en isoleret, eller ved et

Hertug, den rigeste Lord, der lever som Fyrste, og fører et fyrstelig Hof paa sit Herresæde, har ogsaa der sit Hiem; og betragter sig som en stor Jordbruger. Enkelt Undtagelser fra denne Regel fiade vel Sted; mangen Gang er det da vel ogsaa med saadanne Individier, som hverken høre til de mest agtede eller mest dannede Repræsentanter af deres Stand.

*) Endog midt i den franske Revolutions Svimmel og Terrorisme, finde vi et mærkverdigt Vidnesbyrd herom hos Landadelen i Bretagne, der altid havde levet fiernt fra Hoffet paa deres Arvegodser. Her saae man det Særsyn, at Bønderne forsvarede deres Herremands Adelsprivilegier, og med Magt maatte trues til at modtage den Frihed og Lighed, som Republiken paatvang den. (*A. de Courson Essai sur l'hist. de la langue & des institutions de la Bretagne Armoricaine. 1840. p. 336. 50. 87. 90. o. fl.*.)

blot Lehnforhold til den souveraine Fyrste knyttet Magt i Staten. Den maa, som politisk Stand betragtet, udgøre et Led af Folkets Organisme, ligesaa vel som Borger- og Bønderstanden. Dette kan den, og vil den kunne, ikke ved udelukkende Privilegier og Prærogativer, som den modtager og skal lade sig meddele; men langt mere ved Egenskaber, som tilhøre den væsentligt, som give den en egen, men naturlig og ikke usurperet Stilling blandt det øvrige Folk. At Fødselen hører til disse Egenskaber — uden at være den eneste, eller ene tilstrækkelige — at det er den, der udmærker Adelen ved Besiddelsen af et Fortrin, hvilket Staten, i dets oprindelige Idée, egentlig hverken kan give eller borttage — som uadskilleligt følger Besidderen i enhver Stilling, og ikkun tabes ved Forbrydelser, der medføre Urens Tab: dette vil et vist Parti i vore Dage knap lade gielde; men det er derfor ikke mindre en factisk Sandhed. Et Slægtnavn, en Stamtafle, et Vaabenkiold, kunne vist nok i vor Tid alder ikke udgøre Adels Støtter, eller betragtes som de Realiteter, hvorpaa Adelslægten kan bygge sin Selvstændighed; men ogsaa de høre derfor ligefuldt, saalænge Slægten bestaar, til de ydre Betingelser for dens Tilværelse, og beholde saaledes altid deres historiske Betydning. En ædlere Betydning, end i Stammens Velde, ligger i Slægtens arvede Hæder; og hvis noget høiere Maal skal kunne vise sig for Adelsmanden, end for Statsborgeren af nogen anden Klasse: da er det, at han ikke blot har sin egen Plads at udfylde, men sin Stammes Ære og Navnkundighed, sine Forsædres Bedrifter og Fortjenester at forplante.

En Fødselsadel, allene som saadan, vil imidlertid i vor Tid ikke, og mindst ved udvortes Prærogativer uden Fortjenester, kunne giøre sig gieldende; for at kunne dette maa den som Grundadel, under i øvrigt lige indvortes Betingelser, forene hine heldigere Vilkaar, som en ædlere Dannelselse

fra Ungdommen tildeles den, med Uafhængighedens mere liberale, mindre egoistiske, egennyttige og mod den materielle Interesse rettede Tænkemaade. Den maa væsentligen have sit aristokratiske Fortrin deri, at den, i Følge sin Stand, virkelig hører til Nationens Udlere og Vedre (αριστοί). Da er det først, at den kan hævde og forsvare den høiere Stilling, som den maa antages at eie af og ved sig selv, eller ved hiint Fortrin, fra Fødselen af at tilhøre en dannet Folkeclasse, fritagen for nedtrykkende Trang og dens Afhængighed, og saaledes fortrinligen henviist til at erhverve den Dygtighed og Besqvemhed for det active Statsliv, hvortil de heldigste Midler ere faldne i dens Led.

Dette Statsliv, denne Aristokratiets offentlige Virksomhed, kan og bør dog ingenlunde søges allene eller fornemmelig i Embedsstillingen. Tværtimod kunde man vel sige: at Adelsens sande politiske Vægt, Aristokratiets egentlige Betydning, ligger netop udenfor den Embedsvirksomhed, der skal være forbunden med en af Staten lønnet borgerlig Stilling. Den adelige Borger træder herved ikke allene ud af sit eiendommelige, selvstændige Forhold til de øvrige Borgerclasser; men han indtræder i en dobbelt Afhængighed, af Staten, som dens lønede Diener; af Monarken, eller i repræsentative Monarkier af Ministeriet, som en, til at varetage begge Interesser nærmest forpligtet Embedsmand. Af den engelske Forfatning og det engelske Statsliv kunne vi imidlertid ogsaa lære dette: hvorledes Aristokratiet kan forene Selvstændighed med Statsdieneste; og hvorledes Adelen, uden fiendtliggen at modstræbe det frie, demokratiske Element, der griber dybt ind i den engelske Statsorganisatione*), tværtimod selv slutter sig til dette; og ved at

*) Lad os allene betragte den communale Organisation i England. Kan noget være mere republicanst? — Hvor gives der noget andet Land i Europa, hvor Borgerne ved deres communale Samfund selv styre

deeltage i Folkets almindeligt udbredte og vidt forgrenede Communal-Liv, bevarer Ansæelse, Værdighed, Tillid, Indflydelse, og borgerlig Virksomhed, selv der, hvor den holder sig reent udenfor ministerielle Poster og egentlig Embedsstilling. Overhovedet fores vi, ved enhver Undersøgelse af det, som er et Livsspørgsmaal for Aristokratiet i det 19de Aarhundrede: hvorledes bevarer det sin Eksistens som politisk Stand, ikke allene mod Demokratiets Ret, men imod dets Usurpation? — ved enhver Leilighed tilbage til England og den engelske Statsforfatning. Her, har jeg allerede sagt, finde vi ei allene et stærkt og mægtigt, men et levende, et nationalt, et liberalt Aristokratie; og det sidste er det, som vi særdeles i vor Tid maae lægge Vægt paa — thi derhen er det kommet, ved Radicalismens systematiske Fremstriden paa Revolutionens uvelkerende Bane, at hvis dens Tendentser virkelig engang skulde blive de herskende i det offentlige Liv, i Borger-samfundets og Statens Sphære, da vil Liberalismen være at finde paa en modsat Side af den, hvor man før søgte den, eller hos Aristokraterne. Dette er ikke meer end naturligt; thi, som vi have sagt, det aristokratiske Element er for Staten det conservative, det vedligeholdende og stabile; ligesom det demokratiske er det bevægende og bevægelige; og Ege vægten imellem begge, under en fri og levende Udvikling paa begge Sider, er den normale Sundhedstilstand for Staten. Hvad der ophæver denne, er ikke blot det første Elements unaturlige Tilvæert og Kraftslyde, der medfører en skadelig Stagnation i det frie

teres fleste geistlige, administrative og finansielle Anliggender, hvor de udnævne Politi-Embedsmænd og Betiente, Oppbeholdsbetiente, Opsynsmænd ved Fattigvæsenet, Wei-Inspecteurer o. s. v. ? — Og det er ikke tomme Formaliteter, som man opfylder uden Interesse; det er Rettigheder, som man sætter Priis paa, og som den rigeste engelske Borger dagligen udøver. Enhver Menighed er en lille demokratisk Stat.* Aug. de Staël-Holstein, Lettres sur l'Angleterre. Paris 1825.

Omløb af Statens Livsaander; men det er ogsaa hien destruc-
tive Character, som det demokratiske Element kan faae, og
siden Revolutionen har antaget, og som træder meer og mere
aabenbart frem, jo mere det bliver sig bevidst, at Monarkiet,
som saadant, er blevet svagere, og at Aristokratiet i de fleste
Stater, enten er blevet fortrængt, eller, i Stedet for at bevare
sin organiske Stilling, saavel til Monarken som til de øvrige
Stænder, har isoleret sig og mistet sin politiske Selvstændighed.

Vi ville ei undersøge, om ikke Skylden herfor ligger mest
paa Aristokratiets Side; men et Factum er, at det monarkiske
Element kun i saa Stater yttver en Styrke, der fuldkomment
kan betrygge det imod Virkningen af den uafbrudt fortsatte,
skulte og aabenbare Undergravning af dets politiske Grund-
piller. Constitutioner og repræsentative Forsatninger betragtes
vel nuomstunder ogsaa som styrkende og forhygende Bøgemid-
ler for sygnende monarkiske Stater. Skulle de blive meer, end
i det høieste Palliativer, da maa der i det mindste ikke være
Tale om „en Monark, lige overfor et frit Folk,“ eller med et
repræsentativt Mellemed, der kun udgaaer fra Folkets To-
talitet, med Ophævelse af Stændernes eiendommelige,
historisk begrundede Vægt og active politiske Rettighed. En
saadan Repræsentation bliver kun det concentrerede Demokratie;
og hvad skulde dette gjøre med en Monark?*) — Det con-
stitutionelle Monarkie, uden Stænder, uden et mæglende, selv-

*) Kongen — heb det i Begyndelsen af den franske Revolution, og
hedder det endnu hos nogle constitutionelle, eller snarere, for at ud-
trykke det Modsigende i deres System eller Ytringer, republikan-
ske Royalister — er kun Landets første Borger, Statens høieste Em-
bedsmand. Da Embedsmanden aldrig kan blive til meer, end i det
høieste Statens Tjener, — en Tjener, der ikke kan befale, uden i
Herrens Navn — saa ligger der en ligesaa urimelig, som uopløselig
Modsigelse i, at man vil tænke sig en Regent paa eengang som Ste-
tens Styrrer, og som dens Tjener. Demokraterne, som ville gjøre
deres constitutionelle Konger til intet uden saadanne Tjener, have
derfor ogsaa meget endt ved at finde nogen Grund til at lyde dem.

stændigt Mellemled, uden et virkelig uafhængigt Overhuus eller Adelskammer (hvis Organisation i øvrigt naturligvis maa tænkes betinget ved særskilte historiske Forhold i de forskellige Stater) er kun en Ballancering imellem Despotisme og Oligarchie. I alleve Aar have vi i Frankrige været Vidner til en politisk Kamp, der har meget af en saadan Charakter; og hvor endog det mest moderate og liberale Monarkie, omgierdet af den constitutionelle og militaire Magt, ikke er i Stand til at holde sig mod en republicanisk Pøbel, ledet af demokratiske Absolutister, uden jævnlig Anvendelse af despotiske Forholdsregler.

Dette leder os endnu tilfødt til Spørgsmaalet: hvad nytter vel i vor Tid en Recurs til Aristokratiet eller aristokratiske Elementer i Stater, hvor Adelen enten er politisk tilintetgjort, eller har tabt sit nationale Liv, og med dette sin politiske Livskraft? — Dette Spørgsmaals Besvarelse ligger imidlertid udenfor disse Blades Grændser; men det er let at indsee, at hvor en ældre Tidsalders Former ikke ere bevarede, men reent afbrudte og ophævede, der kan man allermindst vente sig den fornyede i et revolutionerende Aarhundrede. For Aristokratiet gielder det da fortrinligen om at bevare, hvad det endnu har tilbage af levende Kræfter — der nemlig, hvor Adelen endnu har politiske Siendomme og Rettigheder at forsvare; og Middelstet dertil har det kun i den Tendents til Fornyelse, hvorved det paa den ene Side tilegner sig Tidsalderens hele Hvide i Intelligents, Aandskræfter og social Cultur; paa den anden Side bevarer eller paa ny erhverver sig Popularitet og national Charakter, ved at gøre Folkets Interesser til sine, og fortrinligen ved atter at tage Sæde og Siemstavn iblandt Vandalmuen, den friske Kiærne af Folket, hvorfra det altid — eller saalænge det endnu er muligt — skal drage forynget Sundhedskraft og Livsaand, naar de henvisne eller forgiftes i de store Stæders og Hovedstæders fordærvede Atmosphære.

Et Aristokratie, har jeg allerede sagt, kan i det 19de Aarhundrede ikke staa allene. Hvor det skal holde sig, maa det udgiøre et selvstændigt Led i den Række af communale Aristokratier — om vi saa maa sige — der, lige fra Monarkens Statsraad, indtil Landsbymenighedens Sognestævne, maa indeholde Bestanddele af begge de i Statslivet virkende Principer: det aristokratisk-stabile, og det demokratisk-bevægelige; begge, i den rette Mening conservative for Staten, saalænge de holde sig i den lykkelige Egevægt, der forener begge's Styrke til een Kraft. Hvorledes Aristokratiet virkelig har lært at slutte sig til Kronen og til Folket, uden at bortgive sin selvstændige Frihed midt imellem begge — dette see vi i England og i den engelske Historie, indtil den allernyeste Tid. Men — det engelske Aristokratie er ogsaa det eneste, der stiller en ædel og værdig Modstander i Kampen mod det moderne Demokratie; uligt hine udslidte, affældige Magter, som, det være nu af Kraftløshed eller af Feighed, lade sig uden Modstand dræbe paa Dødsleiet, kæmper det engelske Aristokratie tappert og kraftfuldt til Forsvar for sine Rettigheder, og viser tilfulde, ved den Energie og den Dygtighed, det udvikler, at det vil udholde denne Kamp til det sidste Aandedræt. Intet andet Aristokratie er saa populært, og dog er intet andet blevet saa vældigen angrebet, fordi intet andet er saa stærkt — men derfor ogsaa er Striden aabenlys og ridderlig. Medens andre Aristokratier vegetere, eller gaae ud i Skyggen, lever og kæmper det engelske Aristokratie i Dagens fulde Lys, ved Glandsen af dets Friheder." (*L'Irlande*, par *Gust. de Beaumont*. T. I. p^reface). Med disse Ord af en af de ivrigste Demokrater, men ogsaa en af de grundigste og sagkyndigste Forfattere, i Rækken af de nyeste franske Publicister, slutter — eller rettere sagt afbryder jeg disse Ytringer. Jeg har ikke søgt at bestyrke dem ved at anføre Andres Ord eller Meninger, fra den Side, hvor de mest kunne stemme overens med mine egne; jeg vil i det mindste een Gang gjøre det ved at laane disse Ord af en Forfatter, hvis hele Skrift er rettet imod det Aristokratie, som han selv ærligen tildeler et saa glimrende Vidnesbyrd.